PAVLE SIMOVIĆ

VANZEMALJCI SA BORAVIŠNOM DOZVOLOM

INSTITUT ZA IZUČAVANJE RELIGIJE

Naziv djela:
Vanzemaljci sa boravišnom dozvolom

Autor:
Pavle Simović

Izdavač:
Institut za izučavanje religije
www.religija.me

Dizajn korica i tehničko uređenje:
Pavle Simović

Štampa:
Donat Graf, Beograd

Prvo izdanje, 2026.

SADRŽAJ

1. JESMO LI SAMI U SVEMIRU? 5
2. NLO – OD NEOBIČNIH SVJETALA DO VANZEMALJSKIH LETILICA 13
3. BLISKI SUSRETI – KO SE ZAPRAVO JAVLJA LJUDIMA? . 24
4. KADA NEVIDLJIVO POSTANE STVARNO 36
5. DUHOVI PRIJE VANZEMALJACA 45
6. POSTOJI LI SVIJET KOJI NE MOŽEMO VIDJETI? 54
7. KAKO JE ZLO MOGLO NASTATI U SAVRŠENOM SVIJETU? 61
8. DA LI SE OBMANA MIJENJA S VREMENOM? 70
9. SUSRET KOJI MIJENJA POGLED NA STVARNOST 81
10. KOME MOŽEMO VJEROVATI? 92
BIBLIOGRAFIJA: IZVORI I LITERATURA 100

Vanzemaljci sa boravišnom dozvolom

1. JESMO LI SAMI U SVEMIRU?

„Negdje tamo, u beskrajnom prostranstvu svemira, možda postoji neko ko se pita isto što i mi.“

Čovjek je oduvijek podizao pogled prema nebu. Nekada je u zvijezdama tražio božanske znakove, nekada odgovore na pitanja o svom porijeklu, a danas pomoću moćnih teleskopa istražuje udaljene galaksije i planete. Ipak, jedno pitanje ostaje gotovo nepromijenjeno: jesmo li sami u svemiru?

To pitanje nije samo naučno. Ono je filozofsko, religijsko, pa i duboko lično. Ako negdje u svemiru postoje druga inteligentna bića, kakva su ona? Da li su slična nama? Da li su tehnološki naprednija? Jesu li dobronamjerna? I, možda najzanimljivije, da li su ikada pokušala da stupe u kontakt sa stanovnicima Zemlje?

U savremenom svijetu ova pitanja više nisu rezervisana samo za pisce naučne fantastike. Njima se bave astronomi, fizičari, biolozi, inženjeri i istraživačke ustanove širom svijeta. Potraga za životom izvan Zemlje postala je ozbiljna naučna oblast.

NAUKA TRAŽI ŽIVOT IZVAN ZEMLJE

Savremena astronomija otkrila je da planete nisu rijetkost u svemiru. Naprotiv, planete kruže oko velikog broja zvijezda, a neke se nalaze u takozvanim nastanjivim zonama

– područjima u kojima bi, pod odgovarajućim atmosferskim i drugim uslovima, mogla postojati tečna voda. To je jedan od razloga zbog kojih naučnici sve ozbiljnije razmatraju mogućnost života izvan naše planete.

NASA podržava istraživanja u oblasti astrobiologije – naučne discipline koja proučava porijeklo, razvoj, rasprostranjenost i budućnost života u svemiru. Ova istraživanja obuhvataju hemijske procese koji su mogli prethoditi nastanku života, uslove na drugim planetama i mogućnost otkrivanja bioloških tragova izvan Zemlje.

Prema podacima NASA-inog programa za astrobiologiju, godišnji budžet tog programa iznosi približno 65 miliona dolara. Međutim, bilo bi pogrešno zaključiti da se sav taj novac troši na potragu za inteligentnim vanzemaljcima. Veliki dio istraživanja odnosi se na mnogo temeljnija pitanja: kako je život nastao, kakvi su uslovi potrebni za njegov razvoj i gdje bi se mogao pojaviti.

Posebno mjesto zauzima naučna oblast poznata pod skraćenicom SETI – *Search for Extraterrestrial Intelligence*, odnosno potraga za vanzemaljskom inteligencijom. Njen cilj nije pronalaženje neobičnih svjetala na nebu, nego otkrivanje mogućih tragova tehnoloških civilizacija. Naučnici pomoću radio-teleskopa, optičkih instrumenata i drugih metoda tragaju za signalima koji bi mogli imati vještačko porijeklo.

Jedna od poznatijih ustanova u ovoj oblasti je SETI Institut u Kaliforniji. Njegovi istraživači koriste različite

teleskope, računarske sisteme i metode obrade podataka kako bi tragali za mogućim znacima života i inteligencije izvan Zemlje.

Naučna istraživanja o mogućnosti postojanja vanzemaljskih oblika života usko su povezana sa vjerovanjem u evoluciju, što vanzemaljska bića takođe stavlja u ravan mogućih prenosilaca života na Zemlju (teorija panspermije).

Ipak, postoji jedna činjenica koju ne smijemo izgubiti iz vida: do danas nije potvrđen nijedan signal koji bi predstavljao dokaz komunikacije sa vanzemaljskom civilizacijom. Nauka, dakle, istražuje mogućnost. Ona još uvijek nema potvrdu.

Pri razmatranju ove teme važno je razlikovati tri pitanja koja se često neopravdano poistovjećuju. Prvo je pitanje da li život postoji izvan Zemlje. To je naučno pitanje na koje se još traži odgovor. Drugo je pitanje da li su bića iz neke druge civilizacije posjećivala našu planetu. Takva tvrdnja zahtijeva konkretne i provjerljive dokaze. Treće je pitanje da li neka nepoznata bića, koja ljudi opisuju kao vanzemaljce, možda imaju duhovno, a ne biološko porijeklo. To je posebno pitanje koje se ne može riješiti samo astronomskim istraživanjima.

Ova tri pitanja ne treba miješati. Mogućnost postojanja života izvan Zemlje ne dokazuje da su takva bića posjećivala našu planetu, kao što ni neobjašnjena iskustva sama po sebi ne dokazuju njihovo duhovno porijeklo.

VANZEMALJCI NA VELIKOM PLATNU

Dok naučnici tragaju za tragovima života u dubinama svemira, filmska industrija već decenijama prikazuje kako bi susret sa drugim civilizacijama mogao izgledati.

Holivud je stvorio čitavu galeriju vanzemaljskih posjetilaca. U filmu *Bliski susreti treće vrste* oni dolaze u tajanstvenim letilicama i pokušavaju da uspostave komunikaciju sa ljudima. U filmu *E.T.* predstavljeni su kao bića sposobna za prijateljstvo i duboku emocionalnu povezanost. U *Danu nezavisnosti* postaju nemilosrdni osvajači koji žele da unište čovječanstvo. Film *Dolazak* prikazuje susret sa inteligencijom čiji način razmišljanja i komunikacije prevazilazi ljudske predstave.

U pojedinim naučnofantastičnim filmovima vanzemaljci nisu predstavljeni samo kao posjetioci iz dalekih svjetova, već kao bića koja su navodno učestvovala u nastanku života na Zemlji ili stvaranju čovječanstva. Takav motiv posebno je izražen u filmovima *Misija na Mars* (2000) i *Prometej* (2012). U prvom se ljudsko porijeklo povezuje s drevnom marsovskom civilizacijom koja je na Zemlju prenijela genetski materijal iz kojeg se kasnije razvio život. U drugom su vanzemaljska bića, nazvana Inženjerima, predstavljena kao tvorci ljudske vrste. Slična, mada nešto drugačija ideja pojavljuje se i u filmu *Odiseja u svemiru 2001* (1968), u kojem napredna vanzemaljska inteligencija utiče na evolutivni razvoj čovjekovih predaka.

Ovakve priče predstavljaju zanimljiv primjer načina

na koji naučna fantastika obrađuje jedno od najdubljih ljudskih pitanja: odakle potičemo? Umjesto Boga kao Stvoritelja, u središte objašnjenja postavljaju napredne civilizacije iz svemira, kojima se pripisuje uloga stvaralaca ili pokretača ljudskog razvoja. Iako su to filmske fikcije, one pokazuju kako se ideja o vanzemaljskom životu može povezati s pitanjima koja su tradicionalno pripadala religiji, filozofiji i teologiji.

Različite priče, različite poruke, ali jedno zajedničko polazište: čovjek nije jedino inteligentno biće u svemiru.

Posebno je zanimljivo kako su se kroz popularnu kulturu razvijale predstave o vanzemaljcima. Oni više nisu samo neobična bića koja dolaze iz dalekih galaksija. U mnogim savremenim pričama predstavljeni su kao duhovno napredniji od ljudi, kao učitelji koji posjeduju više znanje, kao bića koja žele da nas upozore na opasnosti ili pomognu čovječanstvu da dostigne viši stepen razvoja.

Naravno, filmovi su umjetnička djela i ne predstavljaju dokaz bilo čega. Ne možemo tvrditi da Holivud ima jedinstvenu namjeru da pripremi čovječanstvo za susret sa vanzemaljcima. Ipak, filmovi, serije i popularna kultura utiču na način na koji zamišljamo nepoznato. Oni stvaraju slike, očekivanja i obrasce kroz koje kasnije tumačimo ono što doživimo.

Kada neko na nebu ugleda neobičnu svjetlost ili tvrdi da je susreo nepoznato biće, već ima na raspolaganju čitav niz predstava kojima može pokušati da objasni svoje iskustvo.

OD MOGUĆNOSTI DO TVRDNJE

Ovdje je neophodno napraviti nekoliko važnih razlika. Kada govorimo o životu izvan Zemlje, zapravo razmatramo tri različita pitanja.

Prvo je pitanje postoji li život negdje izvan naše planete. To može biti i jednostavan mikrobiološki život, a ne nužno inteligentna bića. Ovo pitanje pripada naučnom istraživanju i obuhvata proučavanje drugih planeta, mjeseca i udaljenih zvjezdanih sistema.

Drugo je pitanje da li su inteligentne vanzemaljske civilizacije već posjećivale Zemlju. To je mnogo konkretnija tvrdnja koja zahtijeva pouzdane dokaze o postojanju takvih posjeta, letilica i njihovom porijeklu. Sama mogućnost postojanja života u svemiru ne dokazuje da je neko od tih bića ikada stigao do naše planete.

Treće pitanje odnosi se na iskustva ljudi koji tvrde da su imali susrete sa vanzemaljskim bićima. Da li su takva iskustva zaista posljedica kontakta sa nekim drugim oblikom života ili bi mogla imati drugačije objašnjenje – psihološko, fiziološko, tehnološko ili, kako ćemo kasnije razmotriti, duhovno?

Ova pitanja ne treba poistovjećivati. Odgovor na jedno ne određuje automatski odgovor na druga.

Neidentifikovani leteći objekat nije automatski vanzemaljska letilica. Oznaka NLO govori samo da posmatrač ili istraživač nije uspio da identifikuje ono što je vidio. Ona ne otkriva šta je objekat zapravo bio.

Čak ni neobičan oblik, neobično kretanje ili nedostatak jednostavnog objašnjenja ne predstavljaju sami po sebi dokaz da je riječ o tehnologiji iz druge zvjezdane civilizacije. Slični opisi neobičnih pojava na nebu zabilježeni su i u okviru religijskih i duhovnih iskustava. Jedan od poznatijih primjera jeste događaj u portugalskoj Fatimi 13. oktobra 1917. godine, kada su brojni okupljeni svjedoci opisivali neobične promjene u izgledu i prividnom kretanju Sunca, u događaju koji je kasnije postao poznat kao „čudo Sunca“. Bez obzira na tumačenje tog događaja, on pokazuje da neobične pojave na nebu mogu biti povezane s različitim vrstama ljudskih iskustava i vjerovanja, te da ih ne treba unaprijed poistovjećivati s pojavom vanzemaljske tehnologije.

NASA je 2023. godine objavila izvještaj nezavisnog istraživačkog tima koji se bavio neidentifikovanim anomalnim pojavama, poznatim pod skraćenicom UAP. U izvještaju je naglašeno da nedostatak kvalitetnih i pouzdanih podataka onemogućava donošenje čvrstih naučnih zaključaka o prirodi mnogih takvih pojava. Takođe, u dotadašnjoj naučnoj literaturi nije bilo uvjerljivih dokaza koji bi potvrdili njihovo vanzemaljsko porijeklo.

To ne znači da svako svjedočanstvo treba ismijavati ili unaprijed odbaciti. Ljudi zaista mogu vidjeti pojave koje ne umiju da objasne. Međutim, pošteno istraživanje zahtijeva da razlikujemo ono što je neko vidio od zaključka koji je iz toga izveo.

A upravo se tu otvara prostor za našu temu. Šta ako neka iskustva koja ljudi danas nazivaju susretima sa vanzemaljcima nisu ono za šta ih smatraju? Šta ako se iza pojedinih neobičnih događaja krije pojava koju savremeni čovjek ne prepoznaje, jer je posmatra kroz predstave koje su mu ponudili naučna fantastika i popularna kultura?

Zašto se toliko govori i špekuliše o pojavama i tragovima vanzemaljaca na našoj planeti? Ko su u stvari vanzemaljci i šta o njima treba da znamo? Odakle oni dolaze i šta zapravo žele od nas?

Zašto neke televizijske stanice kao, na primjer, *History Channel*, pisci tzv. naučne fantastike ili holivudska filmska industrija toliko promovišu i podupiru ideju o vanzemaljskim civilizacijama i njihovom miješanju u poslove čovječanstva? Kakvu ideološku poruku oni šalju?

Da bismo razmotrili te mogućnosti, najprije moramo pogledati šta se zaista prijavljuje u slučajevima bliskih susreta i navodnih otmica.

A onda ćemo otkriti nešto veoma neobično: pojedini opisi tih iskustava zapanjujuće podsjećaju na ono što ljudi kroz istoriju pripisuju okultnim i spiritističkim pojavama.

Možda je vrijeme da postavimo drugačije pitanje: ako neka od tih iskustava nisu ono što se na prvi pogled čini, kako ih onda treba razumjeti?

2. NLO – OD NEOBIČNIH SVJETALA DO VANZEMALJSKIH LETILICA

Ljudi su kroz istoriju prijavljivali neobične pojave na nebu. Ponekad su ih tumačili kao božanske znakove, ponekad kao predznake nesreće, a ponekad kao pojave koje su pripisivali natprirodnim bićima. Međutim, savremeni fenomen neidentifikovanih letećih objekata dobio je svoj prepoznatljiv oblik tek sredinom dvadesetog vijeka.

Razvoj avijacije, raketne tehnologije i radara, kao i iskustva Drugog svjetskog rata, promijenili su način na koji je čovjek posmatrao nebo. Ono više nije bilo samo prostor oblaka i zvijezda. Postalo je i prostor u kojem su se mogli pojaviti nepoznati avioni, vojni eksperimenti i tehnologije koje običan posmatrač nije mogao prepoznati.

Tokom Drugog svjetskog rata, pojedini vojni piloti prijavljivali su neobične svjetlosne pojave koje su nazivali „foo fighters“. Njihovo porijeklo nije bilo pouzdano utvrđeno, a postojale su različite pretpostavke o njihovoj prirodi. Ipak, moderna istorija NLO fenomena počela je da dobija svoj prepoznatljiv oblik tek nekoliko godina kasnije, nakon niza zapaženih događaja u Sjedinjenim Američkim Državama.

LETEĆI TANJIRI IZNAD PLANINE RAINIER

Dana 24. juna 1947. godine, američki pilot i poslovni

čovjek Kenet Arnold letio je svojim avionom u blizini planine Renir (Rainier) u saveznoj državi Vašington. Tokom leta primijetio je grupu neobičnih objekata koji su se kretali velikom brzinom. Prema njegovom opisu, bilo ih je devet, a njihovo kretanje uporedio je sa predmetima koji poskakuju po površini vode.

Novinski izvještaji ubrzo su njegovo svjedočanstvo pretvorili u senzaciju. U javnosti se počeo širiti izraz „leteći tanjiri“ (flying saucers), iako Arnold nije tvrdio da su svi objekti imali oblik tanjira. Njegov opis odnosio se i na način njihovog kretanja, dok su novinski naslovi i izvještaji doprinijeli popularizaciji izraza. On je ubrzo postao prepoznatljiv naziv za neobične objekte na nebu.

Ovaj događaj nije bio dokaz posjete vanzemaljaca. Bio je, međutim, važan trenutak u nastanku moderne kulture NLO-a. Nakon njega uslijedio je veliki broj prijava neobičnih pojava na nebu, a javnost je počela sve više da se interesuje za mogućnost da Zemlju posjećuju bića iz drugih svjetova.

ROZVEL – SLUČAJ KOJI NIKADA NIJE NESTAO

Samo nekoliko sedmica nakon Arnoldovog izvještaja, u julu 1947. godine, u blizini mjesta Rozvel (Roswell) u Novom Meksiku pronađeni su neobični ostaci. Lokalna vojna baza prvobitno je objavila saopštenje u kojem se govorilo o pronalasku „letećeg diska“. Međutim, ubrzo je uslijedilo novo objašnjenje: pronađeni materijal poticao je

od meteorološkog balona.

Slučaj je tada uglavnom pao u zaborav. Međutim, krajem sedamdesetih godina ponovo je dospio u središte pažnje. Pojedini svjedoci počeli su da iznose tvrdnje da pronađeni materijal nije poticao od običnog balona, već od srušene vanzemaljske letilice, a pojavile su se i priče o navodnom pronalasku tijela nepoznatih bića.

Rozvel je tako postao jedan od najpoznatijih događaja u istoriji ufologije i simbol navodnog prikrivanja informacija o vanzemaljcima.

Američko ratno vazduhoplovstvo kasnije je sprovelo dodatna istraživanja. Istraga iz 1994. godine, čiji su rezultati objavljeni u izvještaju iz 1995, zaključila je da su pronađeni ostaci najvjerovatnije bili povezani sa tajnim vojnim projektom Mogul. U okviru tog projekta korišćeni su baloni opremljeni instrumentima za otkrivanje mogućih sovjetskih nuklearnih testiranja.

Dodatni izvještaj iz 1997. godine bavio se tvrdnjama o pronađenim tijelima. U njemu je navedeno da su neka od navodnih svjedočanstava mogla nastati miješanjem događaja iz različitih godina, uključujući vojne aktivnosti u kojima su korišćene lutke za ispitivanje padobranskih sistema, kao i stvarne vojne nesreće.

Ova objašnjenja nisu uvjerila sve istraživače NLO fenomena. Ipak, važno je razlikovati dokumentovanu istoriju događaja od kasnijih svjedočanstava i pretpostavki. Do danas nije predočen provjerljiv dokaz da je u Rozvelu zaista

pronađena vanzemaljska letilica ili njeni putnici.

DA LI SU VANZEMALJCI POSJEĆIVALI ZEMLJU U DAVNOJ PROŠLOSTI?

Pojedini zagovornici ufologije smatraju da su vanzemaljska bića posjećivala Zemlju mnogo prije pojave savremene tehnologije. Ova ideja, poznata kao teorija drevnih astronauta, pokušava da drevne građevine, umjetničke prikaze, mitove i religijske tekstove protumači kao tragove kontakta s naprednim civilizacijama iz svemira.

Kao mogući dokazi navode se piramide, monumentalne građevine, neobični crteži i opisi bića koja su u drevnim predanjima predstavljena kao posjetioci s neba. Međutim, takva tumačenja često zanemaruju istorijski, kulturni i arheološki kontekst u kojem su ti prikazi nastali. Neobičan crtež ili građevina koju danas teško razumijemo nisu sami po sebi dokaz da su u njihovom nastanku učestvovala vanzemaljska bića.

Drevne civilizacije imale su razvijena znanja, vještine i načine organizacije koji su im omogućavali da grade impresivne građevine i stvaraju složena umjetnička djela. Zato takve tvrdnje treba pažljivo provjeravati, umjesto da se nedostatak neposrednog objašnjenja automatski popunjava pretpostavkom o vanzemaljskom uticaju.

KADA SU SAD POČELE DA ISTRAŽUJU NLO-E?

Porast prijava neobičnih pojava na nebu izazvao je

interesovanje američkih vojnih vlasti. U uslovima Hladnog rata, svaki nepoznati objekat mogao je predstavljati potencijalnu bezbjednosnu prijetnju. Postojala je mogućnost da je riječ o novoj sovjetskoj tehnologiji, nepoznatom avionu ili nekoj drugoj pojavi koju je trebalo istražiti.

Zbog toga su pokrenuti posebni istraživački programi.

Jedan od prvih bio je *Project Saucer*, pokrenut krajem 1947. godine, koji je ubrzo prerastao u zvanični istraživački program *Project Sign*, osnovan u januaru 1948. godine. Njegov zadatak bio je prikupljanje i analiza prijava neidentifikovanih letećih objekata. Nakon njega uslijedio je *Project Grudge*, a u martu 1952. godine osnovan je *Project Blue Book*, koji je postao najpoznatiji i najdugovječniji program američkog ratnog vazduhoplovstva za istraživanje NLO prijava.

Tokom svog djelovanja, *Project Blue Book* prikupio je i analizirao ukupno 12.618 prijava. Od tog broja, 701 slučaj ostao je označen kao neidentifikovan.

Program je završen 1969. godine. Zvanični zaključak američkog ratnog vazduhoplovstva bio je da nijedan istraženi slučaj nije pružio dokaz da je riječ o vanzemaljskoj letilici. Takođe, nije utvrđeno da neidentifikovane pojave predstavljaju tehnologiju koja prevazilazi tadašnja naučna saznanja.

Ovi zaključci ne znače da je svaka prijava bila objašnjena. Naprotiv, dio slučajeva ostao je nerazjašnjen zbog nedostatka pouzdanih podataka. Ali neobjašnjena pojava

nije isto što i dokazana vanzemaljska posjeta.

NLO FENOMEN U NOVOM VIJEKU

Iako je *Project Blue Book* završen, interesovanje za NLO-e nije nestalo. Naprotiv, tokom narednih decenija pojavile su se nove prijave, svjedočanstva vojnih pilota i snimci objekata čije porijeklo nije bilo jasno.

U novije vrijeme sve češće se koristi izraz UAP (Unidentified Anomalous Phenomena), odnosno neidentifikovane anomalne pojave. Ovaj naziv u savremenoj američkoj terminologiji obuhvata širi spektar neobjašnjenih pojava i nije ograničen samo na objekte koji se opažaju u vazduhu. Može se odnositi i na pojave u drugim sredinama, uključujući more i svemir.

Američko Ministarstvo odbrane osnovalo je 15. jula 2022. godine Kancelariju za rješavanje anomalnih pojava u svim domenima – AARO (All-domain Anomaly Resolution Office). Njen zadatak je prikupljanje, analiza i procjena prijava koje mogu imati značaj za bezbjednost i nacionalnu odbranu.

U izvještaju objavljenom 2024. godine AARO je razmatrao istoriju američkih državnih istraživanja NLO fenomena od 1945. godine. Zaključak je bio da nijedna američka državna istraga, akademsko istraživanje ili zvanična komisija nije potvrdila da je neka prijavljena pojava predstavljala vanzemaljsku tehnologiju.

Veliki broj slučajeva objašnjen je običnim objektima,

prirodnim pojavama, optičkim varkama ili pogrešnom identifikacijom. Dio prijava ostao je nerazjašnjen zbog nedovoljno kvalitetnih podataka. AARO takođe nije pronašao empirijske dokaze za tvrdnje da američka vlada ili privatne kompanije posjeduju i tajno proučavaju vanzemaljsku tehnologiju.

To je važna činjenica. Savremena istraživanja nisu ukinula misteriju, ali nisu ni potvrdila najpopularnije tvrdnje ufologije.

ŠTA ZAPRAVO ZNAČI NLO?

Skraćenica NLO znači „neidentifikovani leteći objekat“. U engleskom jeziku koristi se UFO – Unidentified Flying Object. U novijoj terminologiji često se upotrebljava i izraz UAP.

Međutim, značenje ovih izraza često se pogrešno razumije. Kada neko kaže da je vidio NLO, to ne znači da je vidio vanzemaljsku letilicu. To znači samo da objekat ili pojava u trenutku posmatranja nisu mogli biti identifikovani.

Neki od razloga mogu biti nedovoljna vidljivost, velika udaljenost, neobičan ugao posmatranja, atmosferski uslovi, tehnički nedostaci uređaja ili jednostavno nedostatak podataka.

Nekada je moguće da se naknadnom analizom utvrdi da je riječ o avionu, balonu, satelitu, meteorološkoj pojavi ili optičkoj varki. U drugim slučajevima podaci nisu dovoljni za pouzdan zaključak.

Zato je potrebno razlikovati tri stvari:

1. **Uočena pojava** – neko je vidio ili snimio nešto neobično.
2. **Neidentifikovana pojava** – dostupni podaci nisu dovoljni da se utvrdi šta je posmatrano.
3. **Vanzemaljska letilica** – tvrdnja da objekat potiče od inteligentne civilizacije izvan Zemlje.

Prve dvije kategorije mogu biti dokumentovane činjenice. Treća zahtijeva dodatne dokaze.

Šta sve može izgledati kao NLO?

Ljudsko oko nije savršen instrument za procjenu pojava na velikim udaljenostima. Kada na nebu ugledamo nepoznato svjetlo ili objekat, često nemamo dovoljno informacija da bismo pouzdano odredili njegovu veličinu, udaljenost, brzinu ili pravac kretanja.

Sjajna planeta ili zvijezda može, pod određenim atmosferskim uslovima, djelovati kao neobičan objekat. Avion posmatran iz velike udaljenosti može izgledati kao nepomična svjetlosna tačka, dok se njegovo kretanje može pogrešno procijeniti zbog nedostatka orijentira. Meteorološki baloni, sateliti i raketni tragovi takođe mogu izazvati nedoumicu.

U novije vrijeme tome se pridružuju dronovi, eksperimentalne letilice i satelitski sistemi poput Starlinka, čiji nizovi svjetala ponekad izgledaju neobično ljudima koji ih prvi put posmatraju.

Nisu svi prijavljeni NLO-i ni stvarni fizički objekti. Ponekad odsjaj na staklu, refleksija svjetlosti, greška kamere ili radara i drugi tehnički artefakti mogu stvoriti privid nečega što zapravo nije prisutno na mjestu na kojem ga posmatrač vidi.

Važnu ulogu imaju i psihološki faktori. Kada ne znamo šta gledamo, skloni smo da nepoznatoj pojavi pripišemo osobine koje možda nema. Očekivanja, prethodna iskustva i predstave o vanzemaljcima mogu uticati na način na koji tumačimo ono što vidimo.

To, naravno, ne znači da je svako svjedočanstvo netačno ili da se svaka neobična pojava može lako objasniti. Znači samo da je za pouzdan zaključak potrebno više od prvog utiska ili nejasnog snimka.

KAKO SU MEDIJI I POPULARNA KULTURA OBLIKOVALI SLIKU O VANZEMALJCIMA?

NLO fenomen nije se razvijao samo kroz prijave očevidaca i državna istraživanja. Veliku ulogu u njegovom oblikovanju imali su i novinski izvještaji, knjige, radio-emisije, televizija i filmovi.

Od kraja četrdesetih godina prošlog vijeka, priče o letećim tanjirima postajale su sve prisutnije u javnosti. Svaki novi izvještaj podsticao je interesovanje za mogućnost posjeta iz svemira. Novinski naslovi često su naglašavali neobične i dramatične detalje, dok su neizvjesnosti i moguća prirodna objašnjenja nerijetko ostajali u drugom

planu.

Popularna kultura dodatno je oblikovala predstavu o tome kako bi vanzemaljci mogli izgledati i ponašati se. Naučnofantastični filmovi i televizijske serije prikazivali su različite vrste bića, njihove letilice i navodne namjere prema čovječanstvu. Vremenom je nastala prepoznatljiva slika velikih svemirskih brodova, malih humanoidnih bića krupnih glava i očiju, tajnih vojnih baza i susreta koji se navodno prikrivaju od javnosti.

Ovakvi prikazi nisu dokaz da takva bića postoje niti da su se opisani događaji zaista odigrali. Ipak, oni su snažno uticali na način na koji ljudi danas tumače neobične pojave i oblikuju svoja očekivanja od mogućeg susreta sa vanzemaljskom inteligencijom.

Zato je važno imati na umu da svjedočanstva o NLO-ima ne nastaju u kulturnom vakuumu. Na njih mogu uticati lična očekivanja, ranije viđeni filmovi, pročitane priče i predstave koje su se godinama oblikovale u kolektivnoj svijesti.

GDJE POČINJE NAŠA PRAVA TEMA?

Do sada smo govorili o neobičnim pojavama na nebu, državnim istraživanjima i mogućnosti da se iza nekih prijava kriju nepoznati prirodni ili tehnološki fenomeni.

Ali NLO priče imaju i jednu drugu dimenziju.

Neki ljudi ne tvrde samo da su vidjeli neobičan objekat. Oni govore o susretima sa bićima, o ulasku u letilice,

o gubitku osjećaja za vrijeme, o nemogućnosti pokretanja tijela, o neobičnoj komunikaciji i o porukama koje su navodno primili od tih bića.

Neki idu i korak dalje: tvrde da su bili oteti, podvrgnuti različitim postupcima, da su sa njima komunicirali nevidljivim putem ili da su dobili posebne zadatke i poruke za čovječanstvo.

Upravo takva svjedočanstva predstavljaju mnogo zanimljiviju temu od samih neobičnih svjetala na nebu.

Jer, kada počnemo da ih upoređujemo sa iskustvima ljudi koji se bave spiritizmom, prizivanjem duhova i drugim okultnim praksama, pojavljuju se sličnosti koje zaslužuju ozbiljnu pažnju.

Da bismo ih razumjeli, moramo se udaljiti od neba i pogledati šta se, prema tim svjedočanstvima, dešava ljudima koji tvrde da su stupili u nekid vid interakcije sa nepoznatim bićima.

3. BLISKI SUSRETI – KO SE ZAPRAVO JAVLJA LJUDIMA?

Posmatranje neobičnog objekta na nebu samo je jedan dio priče o NLO fenomenima. Mnogo uznemirujuća svjedočanstva dolaze od ljudi koji tvrde da nisu samo vidjeli nepoznatu letilicu već da su se susreli i sa bićima za koja vjeruju da su bila povezana s njom.

Neki govore o kratkim susretima sa neobičnim bićima, drugi o posmatranju takvih bića kroz prozor ili iz neposredne blizine, dok treći tvrde da su protiv svoje volje odvedeni u letilice i podvrgnuti različitim ispitivanjima.

Takva iskustva u ufološkoj literaturi poznata su kao bliski susreti, a posebno se izdvajaju navodne otmice od strane vanzemaljaca.

Ono što ove priče čini naročito zanimljivim jeste činjenica da se u njima ponavljaju slični motivi, čak i kada je riječ o ljudima koji se međusobno ne poznaju. Pojavljuju se opisi bića neobičnog izgleda, osjećaj paralizovanosti, gubitak vremena, komunikacija bez riječi (telepatija) i tvrdnje o medicinskim postupcima.

Da li je riječ o stvarnim susretima sa bićima izvan Zemlje, pogrešno protumačenim iskustvima ili nekoj drugoj pojavi? Prije nego što pokušamo odgovoriti na to pitanje, upoznajmo neke od najpoznatijih slučajeva.

SLUČAJ BETI I BARNIJA HILA – PRIČA KOJA JE PROMIJENILA UFOLOGIJU

Jedan od najpoznatijih slučajeva navodne otmice dogodio se u noći između 19. i 20. septembra 1961. godine u američkoj saveznoj državi Nju Hempšir.

Betty i Barney Hill vraćali su se automobilom sa putovanja u Kanadu. Tokom vožnje primijetili su neobičnu svjetlost na nebu. U početku su pretpostavljali da je riječ o zvijezdi ili nekom poznatom nebeskom objektu, ali im se činilo da ih svjetlost prati i da se neobično kreće.

Prema njihovom kasnijem svjedočanstvu, objekat im se približio, a Barni je kroz dvogled navodno vidio neobična bića unutar letilice. Uplašen, vratio se u automobil i nastavio vožnju.

Kada su stigli kući, primijetili su da im nedostaje dio sjećanja na putovanje. Imali su osjećaj da je proteklo više vremena nego što su mogli objasniti. Kasnije su prijavili i druge neobične pojedinosti, uključujući oštećenu odjeću i neobjašnjive tragove na automobilu.

Nakon nekog vremena, uz pomoć psihijatra Bendžamina Sajmona, oboje su prošli kroz hipnotičke seanse. Tokom njih iznijeli su mnogo detaljniju priču: tvrdili su da su zaustavljeni, odvedeni u nepoznatu letilicu i podvrgnuti medicinskim pregledima.

Prema Betinom opisu, bića su bila niska, sivkaste kože i velikih očiju. Navodno su ih pregledala i obavljala različite postupke nad njihovim tijelima. Barni je takođe opisivao

bića, ali je njegov doživljaj bio obilježen strahom.

Važno je, međutim, napomenuti da se pojedini elementi priče o otmici pojavljuju i u Betinim snovima koje je opisivala prije hipnotičkih seansi. To ne potvrđuje da se otmica dogodila, ali pokazuje da se priča razvijala postepeno i da se kasnija sjećanja ne mogu posmatrati odvojeno od ranijih snova i očekivanja.

Njihova priča postala je poznata širom svijeta i snažno je uticala na kasnija svjedočanstva o otmicama. Slika malih sivih bića sa velikim očima postepeno je postala gotovo zaštitni znak moderne ufologije.

Ipak, postoji važna okolnost koju ne smijemo zanemariti. Najdramatičniji djelovi priče o boravku u letilici i medicinskim pregledima detaljno su opisani tokom hipnoze, nekoliko godina nakon događaja. Psihijatar Sajmon nije prihvatio da su otmica i pregledi zaista bili doslovni događaji. Smatrao je da su se sjećanja povezana sa snovima i sugestijom, dok je samo opažanje neobične pojave posmatrao kao zasebno pitanje.

Zato slučaj Hil ostaje važan istorijski primjer razvoja priča o navodnim otmicama, ali ne i dokaz da su vanzemaljci zaista oteli ovo dvoje ljudi.

PASKAGULA – SUSRET NA OBALI RIJEKE

Još jedno poznato svjedočanstvo potiče iz oktobra 1973. godine. Dvojica američkih radnika, Čarls Hikson (Charles Hickson) i Kalvin Parker (Calvin Parker), pecali

su na obali rijeke Pascagoula u Misisipiju kada su, prema njihovim tvrdnjama, ugledali neobičnu letilicu.

Opisali su objekat koji je emitovao neobično svjetlo i lebdeći se približio obali. Iz njega su navodno izašla tri bića neobičnog izgleda. Prema njihovom svjedočanstvu, bića su ih podigla sa zemlje i odnijela u unutrašnjost letilice.

Hikson je opisivao stvorenja sa neobičnom kožom, bez jasno vidljivih očiju, sa neobičnim izraslinama na mjestu ušiju i rukama koje su podsjećale na kliješta. Parker je takođe govorio o strahu i osjećaju bespomoćnosti.

Tvrdili su da su bili podvrgnuti nekoj vrsti pregleda, nakon čega su vraćeni na mjesto sa kojeg su, prema njihovim riječima, odvedeni.

Ovaj slučaj postao je poznat i zbog okolnosti koje su uslijedile. Nakon prijave policiji, dvojica muškaraca su odvojeno ispitivana. Policajci su kasnije ostavili uređaj za snimanje u prostoriji u kojoj su se nalazili, nadajući se da će čuti kako međusobno priznaju da su izmislili priču. Njihov razgovor je zabilježen, a na snimku se čuje da su i dalje uznemireni zbog onoga što su tvrdili da su doživjeli.

Ovaj detalj često se navodi kao argument u prilog iskrenosti njihovog svjedočenja. Ipak, iskrenost osobe ne dokazuje automatski da je njeno tumačenje događaja tačno. Ljudi mogu biti duboko potreseni iskustvom koje su zaista doživjeli, a da pritom pogrešno razumiju njegov uzrok.

Snimak nam može pružiti uvid u njihovo emocionalno stanje i način na koji su razgovarali o događaju, ali ne

predstavlja nezavisan dokaz da su ih zaista otela nepoznata vanzemaljska bića.

Slučaj Paskagula zato ostaje zanimljiv primjer svjedočanstva koje je izazvalo veliko interesovanje javnosti, ali ni on ne pruža pouzdan dokaz o vanzemaljskom porijeklu bića koja su navodno učestvovala u događaju.

TREVIS VOLTON – PET DANA KOJI SU IZAZVALI POLEMIKU

U novembru 1975. godine, u blizini mjesta Snouflejk (Snowflake) u Arizoni, grupa šumskih radnika vraćala se sa posla kada je, prema njihovom svjedočenju, ugledala neobičan objekat u šumi.

Jedan od njih, Travis Walton, navodno se približio objektu. Prema priči njegovih kolega, iz letilice je izbio snažan snop svjetlosti koji ga je pogodio i odbacio na zemlju. Ostali radnici su se uplašili i pobjegli, a kada su se vratili, Voltona više nije bilo.

Pokrenuta je potraga, a njegovi saradnici bili su podvrgnuti policijskim ispitivanjima. Volton se pojavio nakon pet dana.

Kasnije je tvrdio da se probudio u nepoznatom prostoru, okružen neobičnim bićima, i da je doživio niz događaja koje nije mogao objasniti. Njegova priča postala je jedna od najpoznatijih u istoriji ufologije, a 1993. godine poslužila je kao osnova za film *Fire in the Sky*.

Slučaj je izazvao brojne rasprave. Neki istraživači prihvatili su iskaze radnika kao uvjerljive, dok su drugi

ukazivali na nedoslednosti, mogućnost prevare i nedostatak nezavisne potvrde najvažnijih detalja.

Važno je razlikovati ono što se može utvrditi od onoga što je ostalo predmet sporenja. Voltonov nestanak izazvao je potragu i policijsku istragu, ali tvrdnje o tome šta mu se dogodilo tokom tih pet dana, uključujući navodni boravak u letilici, nisu nezavisno potvrđene.

Bez obzira na to kako se ovaj slučaj tumači, on pokazuje koliko snažno priče o navodnim otmicama mogu uticati na javnost.

BLISKI SUSRETI ČETVRTE VRSTE

U istoriji istraživanja NLO-a i fenomena takozvanih „otmica od strane vanzemaljaca" (*alien abductions*), slučajevi u kojima svjedoci govore o seksualnim kontaktima ili reproduktivnim eksperimentima sa vanzemaljskim bićima prilično su zapaženi i zauzimaju značajan dio te literature.

Ova vrsta iskustava u ufologiji se obično svrstava u kategoriju **bliskih susreta četvrte vrste** (ili dubljih interakcija), a istraživači ih često nazivaju i „kontaktima treće vrste sa reproduktivnim elementom".

Slučaj Antonija Viljasa Boasa (Antonio Villas Boas) – 1957. godina je možda **najraniji i najpoznatiji moderni slučaj** ove vrste u istoriji ufologije. Antonio Viljas Boas, mladi farmer iz Brazila, tvrdio je da su ga otela mala bića u čudnoj letjelici nalik na jaje i odvela ga u unutrašnjost.

Prema njegovom svjedočenju, nakon što su ga stavili

u prostoriju ispunjenu gasom, u prostoriju je ušla nago žensko biće – humanoidnih crta lica, ali sa neobičnim proporcijama, platinasto-plavom kosom i plavim očima, te sa tijelom prekrivenim pegama. Viljas Boas je tvrdio da su ga primorali na seksualni odnos sa ovim bićem, nakon čega se ona nasmijala, pokazala na svoj stomak i na nebo, dajući mu do znanja da je u pitanju neki vid reproduktivnog programa.

Slučaj je detaljno istražio i dokumentovao čuveni brazilski doktor i istraživač dr. Olavo Fontes, a kasnije ga je obradio i američki ufolog i akademik dr. Dejvid Mek (David M. Jacobs), što ga je učinilo jednim od temeljnih stubova ove subkulture. Ovaj istoričar i profesor sa Univerziteta Templ postao je jedan od vodećih akademskih istraživača koji se posvetio fenomenu otmica, a posebno tzv. „hibridnom programu". Kroz hipnotičku regresiju na stotinama ispitanika, Mek je zaključio da je primarni cilj navodnih otmica stvaranje hibridne rase (čovjek-vanzemaljac).

Dr. Džon Mek (John Mack), ugledni psihijatar sa Harvarda, takođe je proučavao fenomen otmica i intervjuisao desetine ljudi koji su tvrdili da su imali ovakva iskustva. U svojoj knjizi *Abduction: Human Encounters with Aliens* (1994), Mek je zabilježio brojne primjere u kojima su subjekti prolazili kroz iskustva seksualnog sjedinjavanja ili uzimanja genetskog materijala.

PONAVLJAJU SE ISTI MOTIVI

Kada se proučavaju brojna svjedočanstva o navodnim

otmicama, uočavaju se određeni motivi koji se često ponavljaju.

Nisu svi slučajevi isti, niti svaki sadrži sve navedene elemente. Ipak, u literaturi o ovoj temi prepoznaje se nekoliko obrazaca koji se često pojavljuju:

1. Osjećaj prisustva nepoznatih bića

Osoba ima utisak da se u njenoj blizini nalazi neko ili nešto što ne može jasno objasniti. Ponekad se bića pojavljuju neposredno pred očima, a ponekad se njihov dolazak najprije osjeti.

2. Nemogućnost pokretanja tijela

Neki svjedoci opisuju da su bili potpuno svjesni okoline, ali nisu mogli pomjeriti ruke, noge ili govoriti. Taj osjećaj često prati snažan strah.

3. Gubitak vremena i prekid sjećanja

Pojedinci tvrde da se ne sjećaju određenog dijela noći ili događaja. Kasnije se, ponekad uz hipnozu, pojavljuju detaljnija sjećanja.

4. Medicinski pregledi

U velikom broju priča bića navodno obavljaju različite postupke nad ljudskim tijelom. Pominju se uzimanje uzoraka, pregledi reproduktivnih organa, implantati i drugi postupci.

5. Komunikacija bez govora

Mnogi tvrde da bića nisu govorila na uobičajen način, već da su im prenosila misli, slike ili poruke neposredno u svijest.

6. Neobične poruke i upozorenja

Neki svjedoci govore o porukama koje se odnose na budućnost čovječanstva, ratove, uništavanje prirode, nuklearno oružje ili potrebu za promjenom ljudskog načina života.

7. Posljedice nakon iskustva

Pojedinci opisuju dugotrajan strah, nesanicu, promjene u ponašanju, zaokupljenost fenomenom, ali i promjene u duhovnim uvjerenjima.

Ovi motivi predstavljaju važan dio literature o navodnim otmicama. Međutim, njihovo ponavljanje ne dokazuje da su svi događaji imali isti uzrok. Na sličnost priča mogu uticati zajednički kulturni obrasci, mediji, prethodno poznavanje ufološke literature i način na koji se iskustva kasnije prepričavaju.

Osim toga, neki motivi nisu bili jednako zastupljeni u svim periodima. Predstava o malim bićima sivkaste kože i velikih očiju postala je naročito prepoznatljiva kroz razvoj moderne ufološke literature, filmova i televizijskih sadržaja. Zato je prilikom proučavanja ovih svjedočanstava važno uzeti u obzir i vrijeme u kojem su nastala, kao i predstave koje su tada već bile prisutne u javnosti.

To ne znači da su svjedoci nužno izmišljali svoje priče. Međutim, kulturno okruženje može uticati na način na koji ljudi razumiju neobično iskustvo, pamte ga i kasnije opisuju.

DA LI JE MOGUĆE DA SE SVE DEŠAVA TOKOM SNA?

Nauka je pokušala da pronađe naturalistička objašnjenja za pojedine elemente ovih iskustava. Jedna od mogućnosti koja se često razmatra jeste paraliza sna.

Paraliza sna predstavlja stanje u kojem se osoba budi ili tone u san, ali privremeno nije u stanju da pomjera tijelo. Tokom normalnog REM sna, faze u kojoj se najčešće javljaju snovi, mozak privremeno ograničava pokrete mišića kako ne bismo fizički izvodili ono što sanjamo. Ponekad se svijest vrati prije nego što ovo stanje prestane, pa osoba može biti svjesna svoje sobe i okoline, a ipak osjećati potpunu nemoć.

Paralizu sna mogu pratiti i veoma uvjerljivi doživljaji: osjećaj prisustva nekoga u sobi, opažanje neobičnih figura i zvukova ili osjećaj pritiska na grudima. Ponekad osoba ima utisak da je neko posmatra, da joj se približava ili da pokušava da je dodirne.

Za osobu koja to doživljava, iskustvo može biti izuzetno stvarno i zastrašujuće. Iako se javlja u vezi sa spavanjem, doživljaj može ostaviti snažan emocionalni trag i nakon buđenja.

U naučnom radu objavljenom 2002. godine u časopisu *Cognitive Neuropsychiatry*, istraživači Ketrin Dž. Holden (Katharine J. Holden) i Kritofer C. Frenč (Christopher C. French) razmatrali su moguće veze između iskustava navodnih otmica, paralize sna, lažnih sjećanja i drugih psiholoških i neuroloških procesa. Njihov rad ukazuje na to da neki elementi ovih svjedočanstava mogu imati objašnjenje

u poznatim fenomenima ljudskog uma i spavanja. Ipak, autori naglašavaju da je potrebno još istraživanja kako bi se stekla potpunija slika o ovom složenom fenomenu.

Ostavljamo čitaocu da procijeni koliko je ovo naturalističko objašnjenje održivo, posebno imajući u vidu prisustvo duhovnih entiteta prilikom paralize sna.

Naravno, ne znači da se svako svjedočanstvo može objasniti paralizom sna. Istraživanja ovog fenomena i dalje su predmet naučnog interesovanja, a pojedina iskustva mogu imati različite uzroke.

Još jedan važan problem predstavlja hipnoza. U javnosti se često smatra da hipnoza omogućava čovjeku da se prisjeti svega što je zaboravio. Međutim, hipnoza nije pouzdan uređaj za vraćanje sjećanja. Ona može povećati sugestibilnost i dovesti do stvaranja uvjerljivih, ali netačnih sjećanja. Osoba pod hipnozom može biti veoma uvjerena u ono čega se prisjeća, a da to ne znači da se događaj zaista odigrao na opisani način. Postoji opasnost da terapeut (namjerno ili nesvjesno, kroz sugestivna pitanja) usmjeri osobu da se prisjeti događaja koji se zapravo nikada nisu dogodili, što može narušiti psihičku stabilnost i narušiti odnose s okolinom. Hipnotičke metode takođe mogu kod osjetljivijih osoba izazvati osjećaj da su izgubile kontrolu nad svojim umom.

Zbog toga se priče rekonstruisane pod hipnozom moraju posmatrati sa posebnim oprezom.

ISKUSTVO NIJE ISTO ŠTO I NJEGOVO OBJAŠNJENJE

Možda je najvažnija pouka koju možemo izvući iz ovih slučajeva upravo ova: potrebno je razlikovati iskustvo od tumačenja iskustva. Čovjek može biti iskreno uvjeren da je vidio nepoznato biće. Može doživjeti snažan strah, osjećaj prisustva, paralizu ili neobičnu komunikaciju. Sve to može ostaviti dubok trag u njegovom životu.

Ali kada kaže da su ga oteli vanzemaljci, on već iznosi objašnjenje onoga što se dogodilo.

Da li je to objašnjenje tačno? To tek treba ispitati.

Ipak, postoji nešto što posebno privlači našu pažnju. Pojedini elementi ovih svjedočanstava ne podsjećaju samo na snove ili neobična psihološka stanja. Oni imaju zapanjujuće sličnosti sa iskustvima koja se u drugim okolnostima pripisuju duhovnim bićima, prizivanju duhova i okultnim praksama.

Neobična prisutnost, komunikacija bez riječi, osjećaj da čovjek gubi kontrolu nad sobom, ponavljani kontakti i poruke koje navodno dolaze iz nevidljivog svijeta – sve su to motivi koji se pojavljuju i izvan savremene ufologije.

Da li je moguće da se iza različitih opisa krije neka zajednička pojava?

Ili smo suočeni sa iskustvima koja imaju potpuno različite uzroke, ali se u ljudskoj svijesti ispoljavaju na sličan način?

To je pitanje kojim ćemo se baviti u narednom poglavlju.

4. KADA NEVIDLJIVO POSTANE STVARNO

Zamislimo sljedeću situaciju.

Osoba se budi usred noći. Svjesna je svoje sobe, prepoznaje predmete oko sebe i zna da leži u svom krevetu. Međutim, ne može da pomjeri ruke ni noge. Pokušava da pozove nekoga, ali ne uspijeva da izgovori ni riječ. U tom trenutku primjećuje da se u sobi nalazi još neko. Nešto ili neko stoji pored kreveta. Osjeća njegovo prisustvo, možda čak i vidi neobičnu figuru.

Strah postaje sve intenzivniji. Osoba pokušava da se pomjeri, ali tijelo ne reaguje. Ima osjećaj da je potpuno bespomoćna pred nečim što ne razumije.

Nakon nekoliko trenutaka sve prestaje. Može ponovo da se pokrene, a soba izgleda isto kao prije.

Šta se dogodilo?

Neko bi rekao da je riječ o košmaru. Drugi bi iskustvo objasnio paralizom sna. Neko bi, možda, pomislio da ga je posjetilo nevidljivo biće ili da je imao susret sa nečim natprirodnim.

Zanimljivo je da bi osoba koja vjeruje u vanzemaljske otmice mogla zaključiti da su je posjetila nepoznata bića. Osoba koja se bavi spiritizmom možda bi isto iskustvo protumačila kao susret sa duhom. A neko ko vjeruje u postojanje demona mogao bi ga doživjeti kao demonski napad.

Ista vrsta iskustva, ali različita objašnjenja.

Upravo ta razlika između doživljaja i njegovog tumačenja predstavlja jednu od najvažnijih tema kojima ćemo se baviti u ovoj knjižici.

PARALIZA SNA – KADA SE SVIJEST PROBUDI PRIJE TIJELA

Paraliza sna je poznata pojava koja se javlja na granici između spavanja i budnosti. Tokom REM faze sna, u kojoj se najčešće odvijaju živopisni snovi, mozak privremeno izaziva gotovo potpunu nepokretnost skeletnih mišića. To je prirodan zaštitni mehanizam koji sprečava da fizički izvodimo pokrete koje sanjamo.

Ponekad se, međutim, svijest probudi prije nego što prestane ta mišićna blokada. Čovjek tada ima osjećaj da je budan, ali ne može da pomjera tijelo.

Ovo stanje može biti veoma neprijatno. Osoba može imati osjećaj da joj neko sjedi na grudima, da je neko posmatra ili da se u sobi nalazi nepoznato biće. Mogu se javiti i vizuelne, slušne i taktilne halucinacije.

Britanska Nacionalna zdravstvena služba (NHS) navodi upravo ove karakteristike: nemogućnost pokretanja i govora, osjećaj prisustva nekoga u prostoriji i snažan strah. Takve epizode obično traju kratko, mada osobi koja ih doživljava mogu djelovati mnogo duže.

Zašto je to važno za našu temu?

Zato što su upravo takvi doživljaji prisutni i u mnogim izvještajima o navodnim otmicama od strane vanzemaljaca.

Osoba se osjeća budnom, ne može da se pomjeri, opaža nepoznato biće i ima osjećaj da neko upravlja njenim tijelom. U nekim slučajevima javlja se i utisak da je podignuta sa kreveta ili odvedena u drugi prostor.

Naučna istraživanja ukazuju na to da paraliza sna može objasniti dio iskustava koja ljudi tumače kao susrete sa vanzemaljcima. Ipak, to ne znači da se svako svjedočanstvo o otmici može svesti na ovu pojavu.

Važno je i nešto drugo: iskustvo paralize sna nije izmišljeno. Osoba zaista prolazi kroz intenzivan i često zastrašujući doživljaj. Činjenica da postoji prirodno objašnjenje ne znači da treba omalovažavati njen strah ili patnju. Takođe ne znači da zaista ne postoji određeno natprirodno prisustvo – ovo posebno ako uzmemo u obzir biblijske opise djelovanja zlih duhova.

OSJEĆAJ DA NEKO STOJI PORED NAS

Jedan od posebno zanimljivih fenomena jeste osjećaj prisustva.

Čovjek ponekad ima snažan utisak da se u njegovoj blizini nalazi drugo biće, iako ne vidi nikoga i nema jasan čulni dokaz za njegovo prisustvo. Taj osjećaj može biti prijatan, neutralan ili zastrašujući.

U naučnoj literaturi ovaj fenomen naziva se *felt presence*, odnosno doživljaj prisustva.

Pregled istraživanja objavljen 2023. godine u časopisu *The Lancet Psychiatry* pokazuje da se osjećaj prisustva

javlja u različitim okolnostima. Opisan je u neurološkim istraživanjima, kod osoba koje doživljavaju određene psihičke tegobe, u vezi sa paralizom sna i anksioznošću, ali i među pojedincima koji se bave sportovima izdržljivosti i duhovnim praksama.

Drugim riječima, osjećaj da je neko pored nas nije ograničen samo na jednu vrstu iskustva.

Za našu temu posebno je zanimljivo što se takav doživljaj pojavljuje i u pričama o vanzemaljskim otmicama i u svjedočanstvima ljudi koji tvrde da su imali kontakt sa duhovnim bićima.

Međutim, moramo biti oprezni. Sličnost u subjektivnom doživljaju ne dokazuje da je uzrok isti. Nauka može proučavati kako nastaje osjećaj prisustva, ali samo njegovo postojanje ne govori nam ko je, ako iko, zaista prisutan.

KADA ČOVJEK NAPUSTI SVOJE TIJELO

Još jedno neobično iskustvo jeste osjećaj da se svijest odvaja od fizičkog tijela.

Ljudi koji opisuju takva iskustva tvrde da su sebe posmatrali sa strane ili odozgo, kao da se njihovo „ja“ nalazi izvan tijela. Ponekad opisuju da su vidjeli vlastito tijelo kako leži na krevetu, dok su oni sami, kako im se činilo, lebdeći posmatrali prostoriju.

Ovaj fenomen naziva se vantjelesno iskustvo (*out-of-body experience*).

Takva iskustva mogu se javiti u blizini sna, tokom

paralize sna, u određenim neurološkim stanjima, a prijavljivana su i u drugim okolnostima. Istraživanje objavljeno 2024. godine u časopisu *Neuroscience & Biobehavioral Reviews* razmatra povezanost vantjelesnih iskustava sa snom, lucidnim sanjanjem i paralizom sna.

Autori predlažu teorijski model prema kojem određena stanja na prelazu između budnosti i REM sna mogu doprinijeti nastanku ovakvih doživljaja. Ipak, naglašavaju da su potrebna dodatna istraživanja kako bi se bolje razumjeli njihovi neurološki mehanizmi.

Za neke ljude vantjelesno iskustvo predstavlja dokaz da svijest može postojati nezavisno od tijela. Drugi ga tumače kao rezultat promjena u načinu na koji mozak integriše informacije o položaju tijela, prostoru i sopstvenom identitetu.

Važno je razlikovati ono što osoba doživljava od zaključka da je njena svijest zaista napustila tijelo. Sam osjećaj da se nalazimo izvan tijela nije dokaz da se to doslovno dogodilo.

U svjedočanstvima o navodnim otmicama ponekad se pojavljuje sličan motiv: osoba tvrdi da je izvučena iz tijela, podignuta iz kreveta ili prenesena u nepoznatu prostoriju.

Slični opisi mogu se pronaći i u okultnoj literaturi, naročito u učenjima o astralnoj projekciji. Prema tim učenjima, čovjek navodno može napustiti fizičko tijelo i putovati u nekoj drugoj, nevidljivoj dimenziji.

Ovdje se već približavamo temi narednog poglavlja.

Ono što jedni nazivaju vantjelesnim iskustvom, drugi nazivaju astralnim putovanjem, dok se u ufološkim svjedočanstvima ponekad opisuje kao odvođenje od strane nepoznatih bića.

Da li je riječ o različitim objašnjenjima sličnog iskustva ili o pojavama koje imaju zajedničku pozadinu? To pitanje ne možemo riješiti samo na osnovu sličnosti opisa.

PORUKE KOJE DOLAZE BEZ RIJEČI

Još jedan čest motiv u pričama o susretima sa vanzemaljcima jeste komunikacija bez govora.

Osoba tvrdi da biće nije izgovaralo riječi, ali je ona ipak razumjela šta joj ono poručuje. Ponekad opisuje da je primala slike, misli ili čitave poruke koje su se jednostavno pojavile u njenoj svijesti.

U ufološkoj literaturi ovakav način komunikacije često se naziva telepatijom.

Slični opisi postoje i u spiritističkim krugovima. Osobe koje tvrde da primaju poruke od duhova ili duhovnih vodiča često govore o mislima koje im se iznenada javljaju, unutrašnjem glasu ili osjećaju da im neko prenosi informacije bez uobičajenog govora.

Treba, ipak, razlikovati doživljaj koji osoba opisuje kao telepatski od naučno potvrđene telepatije. Do danas ne postoji opšteprihvaćen, pouzdano ponovljiv naučni dokaz da ljudi ili druga bića mogu prenositi misli neposredno iz svijesti u svijest bez poznatog fizičkog posredovanja.

Istraživanja parapsiholoških pojava postoje, ali njihovi rezultati ostaju predmet stručnih rasprava i nisu dovela do opšteprihvaćenog naučnog zaključka da je telepatija potvrđena sposobnost. Zato ćemo u ovoj knjižici govoriti o *navodnoj telepatskoj komunikaciji*, a ne predstavljati je kao dokazanu činjenicu.

Ipak, ostaje zanimljivo pitanje: zašto se u toliko različitih svjedočanstava pojavljuje ideja da nepoznata bića mogu neposredno komunicirati sa ljudskim umom?

KADA SE ISKUSTVO NASTAVLJA NAKON SUSRETA

Neki ljudi koji tvrde da su imali susret sa vanzemaljcima navode da se neobični događaji nisu završili samim susretom. Pojedinci opisuju ponavljanje istih iskustava, osjećaj da ih neko posmatra, neobične snove ili poruke koje dobijaju tokom sna i budnog stanja.

Kod drugih se javljaju promjene u pogledima na život, religiju i budućnost čovječanstva. Neki počinju da vjeruju da su dobili posebnu misiju, da treba da prenesu određenu poruku ili da su izabrani za neku vrstu duhovnog zadatka.

Ove tvrdnje ne treba prihvatati nekritički. Promjene u uvjerenjima mogu imati različite uzroke, a ljudsko pamćenje i tumačenje neobičnih iskustava podložni su uticaju očekivanja, kulture i prethodnih vjerovanja.

Ali upravo ovdje postoji tema koju ne smijemo zanemariti. Ako neko tvrdi da je stupio u kontakt sa nepoznatim bićem, da je primio poruku i da je nakon toga promijenio

svoj pogled na Boga, čovjeka i svijet, onda više ne govorimo samo o neobičnoj pojavi na nebu. Govorimo i o mogućem duhovnom uticaju.

A tvrdnje o duhovnom uticaju zahtijevaju ozbiljno ispitivanje.

NEOBIČNO ISKUSTVO NIJE AUTOMATSKI DUHOVNA PORUKA

Savremeni čovjek često ima dvije krajnosti u pristupu neobičnim iskustvima.

Prva je da sve što ne razumije odmah proglasi natprirodnim. Druga je da sve što ima neobičnu ili duhovnu dimenziju unaprijed odbaci kao besmislicu.

Ni jedan ni drugi pristup nije dobar.

Postoje prirodne pojave koje mogu proizvesti izuzetno uvjerljive doživljaje. Paraliza sna, promijenjena stanja svijesti, poremećaji sna, određena neurološka stanja i psihološki procesi mogu uticati na to kako osoba doživljava svoje tijelo, prostor i prisustvo drugih bića.

S druge strane, biblijski pogled na svijet ne ograničava stvarnost samo na ono što čovjek može vidjeti i izmjeriti. Pismo govori o duhovnim bićima i o njihovom djelovanju u ljudskom svijetu.

To, naravno, ne znači da svako neobično iskustvo treba pripisati duhovnim bićima. Potrebno je razlikovati prirodne procese, ljudska tumačenja i ono što bi zaista moglo predstavljati duhovnu obmanu.

Kao što ne treba svako neobično iskustvo proglašavati natprirodnim, tako ne treba ni unaprijed odbaciti svaku mogućnost duhovne dimenzije. Potrebni su oprez, razboritost i pažljivo ispitivanje.

Ali sada imamo dovoljno razloga da postavimo pitanje koje će biti središte narednog poglavlja:

Zašto iskustva navodnih otmica od strane vanzemaljaca toliko podsjećaju na iskustva ljudi koji tvrde da su imali kontakt sa duhovnim bićima?

Da bismo to razumjeli, moramo pogledati svijet okultizma, spiritizma i savremenih duhovnih pokreta.

5. DUHOVI PRIJE VANZEMALJACA

Da bismo razumjeli sličnosti između pojedinih iskustava o kojima smo govorili, potrebno je vratiti se u XIX vijek, mnogo prije nego što je izraz „NLO“ ušao u svakodnevni govor.

Godine 1848. u Sjedinjenim Američkim Državama počeo je da se širi pokret poznat kao moderni spiritizam. Jedan od događaja koji se najčešće povezuje s njegovim nastankom vezan je za sestre Foks iz mjesta Hajdsvil u državi Njujork. One su tvrdile da se u njihovoj kući čuje neobično kucanje, koje je navodno odgovaralo na postavljena pitanja. Ubrzo su počele da održavaju javne demonstracije, a pojavili su se i drugi medijumi koji su tvrdili da mogu uspostaviti vezu s preminulima i prenijeti njihove poruke.

Priča o sestrama Foks postala je jedna od najpoznatijih epizoda u istoriji modernog spiritizma. Ipak, važno je pomenuti da su se kasnije pojavila ozbiljna osporavanja njihovih tvrdnji. Margaret Foks je 1888. godine javno priznala da je kucanje moglo biti izazvano fizičkim pokretima, što je dodatno podstaklo rasprave o vjerodostojnosti njihovih prvobitnih nastupa. To, međutim, nije zaustavilo širenje pokreta koji je već stekao veliki broj pristalica.

Spiritističke seanse postale su popularne u Evropi i Americi. Učesnici su sjedjeli oko stola, postavljali pitanja i

čekali odgovore kroz kucanje, pokrete predmeta ili govor medijuma. Kasnije su se razvili i drugi oblici navodne komunikacije: pisanje pod uticajem nevidljivog bića, govor u transu i poruke koje su medijumi pripisivali duhovima umrlih.

Istoričarka Džil Galvan (Jill Galvan) u knjizi *The Sympathetic Medium* opisuje kako su se seanse i automatsko pisanje razvijali u vremenu kada su telegraf i telefon mijenjali način na koji su ljudi razmišljali o komunikaciji na daljinu. Postojala je zanimljiva kulturna paralela: kao što su nove tehnologije omogućavale prenos poruka između udaljenih ljudi, tako su medijumi tvrdili da mogu posredovati u komunikaciji između živih i mrtvih.

Jedan od najpoznatijih predstavnika evropskog spiritizma bio je Alan Kardek (Allan Kardec), francuski pedagog koji je sredinom XIX vijeka sistematizovao učenje zasnovano na navodnim porukama duhovnih bića. Njegova knjiga *Knjiga duhova* (*Le Livre des Esprits*), objavljena 1857. godine, postala je temelj pokreta koji je nazvao spiritizmom. Prema tom učenju, čovjek nakon smrti nastavlja da postoji kao duh, a određeni ljudi, nazvani medijumima, mogu posredovati u komunikaciji između duhovnog i fizičkog svijeta. To je vjerovanje spiritista, a ne naučno potvrđena činjenica.

Već u XIX vijeku, dakle, postojala su vjerovanja o nevidljivim inteligencijama koje navodno komuniciraju s ljudima, prenose im poruke i ponekad im otkrivaju znanje

koje prevazilazi njihovo svakodnevno iskustvo. Upravo tu počinje poređenje s nekim kasnijim pričama o vanzemaljskim kontaktima.

MEDIJUM, KANALIZIRANJE I NEPOZNATI SAGOVORNIK

U spiritizmu se koristi pojam *medijum* za osobu koja, prema vlastitom uvjerenju ili uvjerenju učesnika seanse, posreduje u komunikaciji s duhovima. U savremenim duhovnim pokretima često se koristi i riječ *kanaliziranje*, odnosno engleski izraz *channeling*.

Ovi pojmovi nisu potpuno istovjetni, jer potiču iz različitih tradicija, ali opisuju sličnu osnovnu ideju: osoba tvrdi da prima poruke od inteligencije koja nije dio njenog uobičajenog ljudskog okruženja. Poruke se mogu prenositi govorom, pisanjem, tokom transa ili na neki drugi način. Kod automatskog pisanja osoba zapisuje riječi za koje vjeruje da ne potiču iz njene svjesne namjere, već od nevidljivog izvora.

Važno je razumjeti da se u tim praksama ne radi uvijek o tvrdnji da se neko biće fizički pojavilo u prostoriji. Kontakt se često opisuje kao unutrašnji glas, misao, nadahnuće ili neposredno prenošenje informacija u svijest.

Upravo zbog toga neke priče o navodnim vanzemaljskim kontaktima podsjećaju na spiritistička svjedočanstva. Osoba ne čuje običan govor, već tvrdi da joj se poruka prenosi neposredno u um. U jednom slučaju izvor poruke naziva se duhom, u drugom vodičem, a u trećem vanzemalj-

skim bićem.

Naravno, sama činjenica da neko doživljava takvo iskustvo ne dokazuje da zaista komunicira s nevidljivim bićem. Psihološki procesi, očekivanja, sugestija i različita stanja svijesti mogu imati važnu ulogu. Za naše poređenje bitno je, međutim, da se sličan obrazac komunikacije pojavljuje u različitim duhovnim tradicijama i savremenim pričama o vanzemaljcima.

KADA SU DUHOVI POSTALI BIĆA SA DRUGIH PLANETA

Posebno zanimljiva veza između spiritizma i ufologije pojavila se sredinom XX vijeka. Nakon talasa izvještaja o letećim tanjirima, neki ljudi počeli su da tvrde da su se lično susreli s bićima iz svemira. Međutim, u prvim decenijama modernog NLO pokreta ta bića nisu uvijek predstavljana kao hladni istraživači ili osvajači. Često su opisivana kao naprednija, mudrija i moralno uzvišenija od ljudi.

Jedna od najpoznatijih ličnosti tog pokreta bio je Džordž Adamski, koji je tvrdio da se susreo s posjetiocima iz svemira. U njegovim pričama oni su donosili poruke o miru, ljubavi, duhovnom napretku i opasnostima od ljudskog materijalizma i ratova. Adamskijevi navodni susreti nisu potvrđeni pouzdanim dokazima, ali su njegove knjige i javni nastupi imali veliki uticaj na razvoj ranog kontaktističkog pokreta.

Istoričar Greg Eghidžan (Greg Eghigian) pokazuje da su rani kontaktisti često opisivali „svemirsku braću i sestre“

kao bića koja posjeduju ne samo napredniju tehnologiju nego i viši moralni i duhovni nivo. Ona su, prema tim pričama, bila miroljubiva, saosjećajna i zabrinuta zbog pravca u kojem se razvija ljudska civilizacija.

Ovdje se pojavljuje zanimljiva promjena: bića koja su u nekim ranijim duhovnim učenjima opisivana kao učitelji ili vodiči sada su u pojedinim pričama dobila vanzemaljski identitet. Umjesto da dolaze iz svijeta duhova, navodno dolaze s drugih planeta. Umjesto seanse ili medijuma, kontakt se ostvaruje kroz telepatsku komunikaciju, susret s letilicom ili lično ukazanje.

To ne znači da je ufologija samo preimenovani spiritizam. Istorija je složenija od toga. Ipak, istraživači religije i savremenih duhovnih pokreta ukazivali su na uticaj teozofije, spiritizma i drugih ezoterijskih ideja na razvoj pojedinih grupa i vjerovanja povezanih s NLO fenomenom. U tim pokretima vanzemaljci su ponekad predstavljani kao duhovni učitelji ili spasitelji koji će pomoći čovječanstvu da dostigne viši stepen svijesti ili spriječi vlastito uništenje.

ISTI OBRASCI, RAZLIČITA IMENA

Kada uporedimo pojedina svjedočanstva o navodnim otmicama vanzemaljaca sa opisima spiritističkih i okultnih iskustava, možemo uočiti nekoliko zajedničkih motiva.

Prvo: osjećaj prisustva nepoznatog bića. U nekim pričama o otmicama osoba osjeća da je neko prisutan prije nego što ga vidi. Sličan osjećaj opisuju i ljudi koji tvrde da

su doživjeli pojavu duha ili prisustvo nevidljivog vodiča.

Drugo: nemogućnost pokretanja. Pojedini svjedoci navodnih otmica govore o tome da su bili svjesni okoline, ali nisu mogli da se pomjere. Takva iskustva poznata su i u opisima paralize sna, koja je već razmatrana u prethodnom poglavlju. Njeno postojanje, međutim, samo po sebi ne govori nam kako treba protumačiti svako pojedinačno svjedočanstvo.

Treće: komunikacija bez uobičajenog govora. U pričama o vanzemaljcima često se pominje telepatija – navodno primanje poruka neposredno u svijest. U spiritističkim praksama takođe postoje tvrdnje o porukama koje medijum prima unutrašnjim glasom, mislima ili tokom transa.

Četvrto: posebna uloga osobe koja prima poruku. Neki kontaktisti vjeruju da su izabrani da prenesu poruku čovječanstvu. Sličan motiv pojavljuje se u spiritizmu, gdje medijum sebe može doživljavati kao posrednika između dva svijeta.

Peto: poruke o budućnosti i sudbini čovječanstva. U nekim pričama vanzemaljci upozoravaju na ratove, uništenje planete, ekološke katastrofe ili duhovnu zaostalost ljudi. U pojedinim spiritističkim i okultnim tradicijama takođe se pojavljuju poruke koje navodno dolaze od viših bića i govore o duhovnom razvoju čovječanstva.

Ove sličnosti ne treba pretvarati u dokaz više nego što one zaista jesu. One nam pokazuju da se u različitim pričama ponavljaju slični obrasci, ali same po sebi ne otkrivaju

njihov uzrok. Na njih mogu uticati zajedničke ljudske psihološke osobine, kulturne predstave i očekivanja. Moguće je i da neka iskustva imaju objašnjenja koja još ne razumijemo. Teološko tumačenje mora se razmatrati odvojeno od istorijskog i psihološkog poređenja.

PORUKE KOJE ZVUČE UZVIŠENO

Možda je najosjetljiviji dio ove teme sadržaj poruka koje navodni posjetioci prenose ljudima.

U pojedinim kontaktističkim i NLO-duhovnim pokretima vanzemaljska bića predstavljaju se kao duhovno napredni učitelji. Govore o ljubavi, miru, jedinstvu čovječanstva, razvoju svijesti i prevazilaženju materijalizma. Ponekad se ljudima poručuje da se nalaze na pragu velike promjene i da treba da prihvate znanje koje im dolazi od naprednijih bića.

Takve ideje imaju dodirnih tačaka s teozofskim i širim ezoterijskim učenjima, u kojima se govori o duhovno naprednim učiteljima i višim stepenima ljudske svijesti. To ne znači da svaka priča o vanzemaljskom kontaktu potiče iz tih učenja, već da su ona oblikovala dio kulturnog i religijskog okruženja u kojem se razvijao rani kontaktizam.

Na prvi pogled, u takvim porukama nema ničega što bi trebalo da izazove zabrinutost. Ko bi se protivio miru, ljubavi, odgovornosti prema planeti ili duhovnom razvoju? Međutim, nije dovoljno procjenjivati neku poruku samo prema tome da li sadrži lijepe i privlačne riječi. Važno je i

ko navodno govori, kakav autoritet sebi pripisuje i kakav pogled na Boga, čovjeka i istinu poruka na kraju promoviše.

I u svakodnevnom životu znamo da lijepo izrečena tvrdnja nije automatski istinita. Čovjek može govoriti o ljubavi, a istovremeno zahtijevati slijepu poslušnost. Može pozivati na mir, a širiti ideje koje čovjeka udaljavaju od istine. Zato ni poruke koje se pripisuju navodno dobronamjernim bićima ne treba prihvatati bez kritičkog razmatranja.

Da li je riječ o istoj pojavi?

Dolazimo do pitanja koje se ne može izbjeći: da li je moguće da se iza nekih savremenih priča o vanzemaljcima krije ono što su ljudi u prošlosti opisivali kao kontakt s duhovima?

Postoje razlozi da se to pitanje postavi. Istorijski gledano, pojedini oblici NLO duhovnosti razvijali su se u okruženju koje je već bilo oblikovano teozofijom, spiritizmom i drugim okultnim učenjima. U nekim svjedočanstvima ponavljaju se motivi posredovanja, telepatskih poruka, duhovnih učitelja i posebnih misija. Ponekad je razlika u nazivu i načinu predstavljanja bića izraženija od razlike u samoj strukturi priče.

Ipak, ne bi bilo odgovorno zaključiti da su svi slučajevi navodnih vanzemaljskih susreta zapravo duhovne pojave. Neki mogu biti pogrešno protumačena prirodna ili psihološka iskustva. Drugi pak ostaju nedovoljno objašnjeni zbog

oskudnih podataka. A za pojedine slučajeve možda nikada nećemo imati dovoljno dokaza da bismo pouzdano utvrdili šta se dogodilo.

Zato je potrebno napraviti jasnu razliku između tri nivoa: onoga što je osoba doživjela, načina na koji je sama protumačila iskustvo i zaključka koji mi možemo izvesti na osnovu dostupnih dokaza. Ako neko kaže da je vidio biće i razgovarao s njim, možemo ozbiljno razmotriti njegovo svjedočanstvo, a da pritom ne prihvatimo automatski njegovo objašnjenje da je to biće došlo s druge planete.

Upravo na tom mjestu počinje i teološko pitanje. Biblija ne govori o vanzemaljcima u savremenom smislu te riječi, ali govori o nevidljivim duhovnim bićima, o anđelima, o pobuni protiv Boga i o mogućnosti da čovjek bude zaveden lažnim predstavljanjem. Ako želimo da razmotrimo mogućnost da se iza nekih neobičnih iskustava krije duhovna dimenzija, moramo najprije vidjeti šta Biblija zaista govori o stanovnicima nevidljivog svijeta.

To će biti tema narednog poglavlja.

6. POSTOJI LI SVIJET KOJI NE MOŽEMO VIDJETI?

Savremeni čovjek navikao je da stvarnost posmatra kroz ono što može vidjeti, dodirnuti, izmjeriti i naučno ispitati. Takav pristup donio je čovječanstvu ogromna saznanja i napredak operativne nauke, ali nas istovremeno podsjeća na jednu važnu činjenicu: ono što ne možemo neposredno opaziti ne mora nužno biti nepostojeće.

Postoje pojave koje su ljudima bile nepoznate sve dok nisu razvijeni instrumenti pomoću kojih ih je bilo moguće otkriti. Mikroskop je otvorio pogled u svijet koji je ranije bio skriven golom oku, dok su teleskopi proširili naše razumijevanje svemira daleko izvan granica neposrednog ljudskog iskustva.

Biblija, međutim, govori i o jednoj drugoj dimenziji stvarnosti – o duhovnom svijetu. Prema njenom učenju, materijalni svijet nije jedina ravan postojanja. Pored ljudi postoje i druga inteligentna bića koja nisu ljudske prirode i koja pripadaju nevidljivom, duhovnom svijetu.

Apostol Pavle piše:

„Jer se ne borimo protiv krvi i tijela, nego protiv vrhovnih poglavara, protiv sila, protiv kosmičkih vladara tame ovog doba, protiv zlih duhovnih sila na nebesima.“ (Efescima 6:12)

Ovaj tekst ne predstavlja pokušaj da se naučno objasni

nevidljivi svijet. On izražava biblijsko uvjerenje da iza vidljive ljudske stvarnosti postoji i duhovna dimenzija, u kojoj djeluju bića i sile koje čovjek ne može uvijek neposredno prepoznati.

Ako želimo razumjeti biblijski pogled na nevidljivi svijet, moramo početi od njegovih najpoznatijih stanovnika – anđela.

ANĐELI – BIĆA KOJA SLUŽE BOGU

Riječ „anđeo“ potiče od grčke riječi *angelos*, koja znači glasnik. Hebrejska riječ *malak* ima slično značenje. Već samo ime ukazuje na jednu od njihovih osnovnih uloga: oni su Božji glasnici i izvršioci Njegove volje.

Biblija ih ne predstavlja kao preminule ljude koji su nakon smrti dobili krila, niti kao bezličnu energiju koja prožima svemir. Anđeli su predstavljeni kao stvarna duhovna bića, stvorena od Boga i podređena Njegovom autoritetu.

Apostol Pavle postavlja pitanje:

„Zar nisu svi oni službeni duhovi određeni da služe zbog onih koji će naslijediti spasenje?“ (Jevrejima 1:14)

Ovaj stih opisuje anđele kao bića koja služe Bogu i učestvuju u ostvarivanju Njegovih namjera. U različitim biblijskim događajima oni prenose poruke, štite ljude, izvršavaju Božje sudove i učestvuju u događajima povezanim s ljudskom istorijom.

Anđeo je, na primjer, objavio Mariji da će roditi Isusa (Luka 1:26–38). Anđeli su objavili Hristovo rođenje

pastirima (Luka 2:8–14), a nakon Isusovog vaskrsenja objavili su ženama da je grob prazan (Matej 28:1–7).

U Starom savezu susrećemo anđele koji donose Božje poruke Abramu (1. Mojsijeva 18–19), učestvuju u izbavljenju Izraelaca iz Egipta (2. Mojsijeva 14:19) i štite Božji narod (Psalam 91:11–12).

Zanimljivo je da anđeli u biblijskim izvještajima ponekad izgledaju toliko ljudski da ih ljudi u početku ne prepoznaju kao nebeska bića. U Jevrejima 13:2 čitamo upozorenje da su neki ljudi, ne znajući, ugostili anđele. To pokazuje da njihovo pojavljivanje ne mora uvijek biti praćeno spektakularnim prizorima ili očigledno natprirodnim obilježjima. To nam govori da ta duhovna bića mogu prilagoditi svoj izgled. Zapamtite ovo, jer je to korisno saznanje za naše buduće razmatranje pojava vanzemaljaca.

Ipak, Biblija ne poziva ljude da traže kontakt s anđelima, da ih prizivaju ili da od njih očekuju duhovno vođstvo nezavisno od Boga. Njihova uloga nije da zauzmu mjesto Stvoritelja, već da služe Njegovoj volji.

RAZLIČITA BIĆA U NEBESKOM SVIJETU

Biblija ne govori samo o anđelima uopšteno. Na njenim stranicama susrećemo i druga imena i opise nebeskih bića, među kojima se posebno izdvajaju heruvimi i serafimi.

Heruvimi se prvi put pominju u izvještaju o Edenskom vrtu. Nakon što su Adam i Eva istjerani iz vrta, Bog je postavio heruvime i rotirajući „plameni mač“ da čuvaju put

ka drvetu života (1. Mojsijeva 3:24).

Heruvimi se pojavljuju i u viđenju proroka Ezekijela (Ezekijel 10), kao i u opisima Božjeg prijestola. Njihova uloga u biblijskim tekstovima povezana je s Božjom slavom, prisustvom i svetinjom.

Serafimi se posebno pominju u viđenju proroka Isaije. Prorok ih vidi kako stoje oko Božjeg prijestola i uzvikuju:

„Svet, svet, svet je Gospod nad vojskama; puna je sva zemlja slave njegove.“ (Isaija 6:3)

U istom viđenju jedan od serafima dodiruje Isaijina usta užarenim ugljem sa oltara, simbolično ukazujući na očišćenje prorokove krivice (Isaija 6:6–7).

Posebno mjesto među nebeskim bićima u biblijskim tekstovima zauzima Mihailo. U knjizi proroka Danila opisan je kao veliki knez koji štiti Božji narod (Danilo 10:13,21; 12:1). U Judinoj poslanici nazvan je arhanđelom (Juda 1:9), dok ga Otkrivenje prikazuje kao predvodnika nebeskih vojski u sukobu sa aždajom i njenim anđelima (Otkrivenje 12:7–9).

Biblijski tekstovi, dakle, ukazuju na različite vrste ili službe nebeskih bića. Ipak, ne daju nam potpunu sistematizaciju njihovog svijeta. Zbog toga je potrebno biti oprezan s detaljnim hijerarhijama i opisima koji se ponekad predstavljaju kao da su neposredno zapisani u Bibliji, iako potiču iz kasnijih teoloških ili vanbiblijskih tradicija.

ANĐELI NISU LJUDI IZ PROŠLOSTI

Jedna od čestih predstava u popularnoj kulturi jeste da

su anđeli zapravo ljudi koji su umrli i nakon smrti postali nebeska bića. Takva ideja može djelovati utješno, ali nije u skladu s biblijskim učenjem.

Isus je, odgovarajući na pitanje o vaskrsenju, rekao da se ljudi nakon vaskrsenja „neće ni ženiti ni udavati, nego će biti kao anđeli Božji na nebu“ (Matej 22:30).

Ovaj tekst ne govori da ljudi postaju anđeli. Isus pravi poređenje u pogledu bračnog života, pokazujući da će stanje vaskrslih biti drugačije od sadašnjeg ljudskog iskustva.

Biblija, dakle, razlikuje ljudska bića od anđela. Ljudi su stvoreni kao ljudi, a anđeli su zasebna kategorija stvorenih duhovnih bića. Njihova priroda i uloge nisu predstavljene kao međusobno zamjenjive.

Ova razlika važna je i za našu temu. Kada govorimo o nevidljivim bićima, ne govorimo o ljudima koji su napustili Zemlju i nastavili život u nekom drugom obliku, već o bićima koja, prema biblijskom učenju, postoje nezavisno od ljudske istorije.

DA LI SU ANĐELI SVEMIRSKA BIĆA?

Na ovom mjestu prirodno se nameće pitanje: ako anđeli nisu ljudi, ako imaju inteligenciju, mogu se pojavljivati u vidljivom svijetu i djelovati na događaje u ljudskoj istoriji – da li bismo ih mogli nazvati vanzemaljcima?

Odgovor zavisi od toga šta pod tim pojmom podrazumijevamo. Ako izraz „vanzemaljac“ koristimo u najširem mogućem značenju – kao naziv za inteligentno biće koje

nije ljudskog porijekla – onda bi se moglo napraviti određeno poređenje. Međutim, ako govorimo o bićima koja su navodno evoluirala na drugim planetama i putuju svemirom pomoću tehnoloških letilica, Biblija ne daje osnovu da anđele tako opišemo.

Biblijski anđeli nisu predstavljeni kao stanovnici udaljenih planeta, ali Biblija govori o njihovom prebivalištu u nebeskom svijetu, u neposrednoj Božjoj blizini. Oni su stvorena duhovna bića koja služe Bogu, a njihovo postojanje, priroda i djelovanje pripadaju biblijskom učenju o duhovnom svijetu.

To, međutim, ne znači da njihovo postojanje nema nikakvu prostornu dimenziju. Biblijski tekstovi govore o Nebu kao mjestu Božjeg prebivanja, o anđelima koji se nalaze pred Njim, ali i o pobuni koja se dogodila među nebeskim bićima. Ipak, ne znamo kako taj nebeski prostor postoji niti možemo pouzdano odrediti njegov odnos prema fizičkom svemiru koji istražuje astronomija.

Zato je važno razlikovati dva pitanja: postoji li mogućnost života izvan Zemlje u okviru fizičkog svemira i postoje li duhovna bića koja nisu ljudske prirode? Prvo pitanje pripada naučnom istraživanju svemira, dok drugo razmatramo na osnovu biblijskog otkrivenja. Moguće je raspravljati o njihovim dodirnim tačkama, ali ne bi bilo opravdano bez dovoljno dokaza proglasiti ih istom pojavom. Činjenica da neko biće nije ljudske prirode ne znači automatski da je vanzemaljsko u astronomskom smislu te riječi.

NEVIDLJIVI SVIJET NIJE SAMO SVIJET DOBRA

Do sada smo govorili o anđelima kao Božjim glasnicima i službenicima. Međutim, biblijska slika duhovnog svijeta nije jednostavna priča o nebeskim bićima koja sva djeluju u skladu s Božjom voljom.

Biblija govori i o pobuni među duhovnim bićima. Neka od njih su sagriješila i suprotstavila se Bogu. U Novom savezu pominju se anđeli koji su sagriješili (2. Petrova 2:4), kao i anđeli koji nisu sačuvali svoje dostojanstvo, nego su napustili svoje prebivalište (Juda 1:6).

U Otkrivenju 12:7–9 opisan je sukob Mihaila i njegovih anđela sa aždajom i njenim anđelima. Tekst identifikuje aždaju kao „staru zmiju, koja se zove đavo i sotona, koja vara sav vasioni svijet“.

Dakle, prema Bibliji, nevidljivi svijet nije samo prostor dobrih i poslušnih nebeskih bića. U njemu postoji i pobuna, a njene posljedice osjećaju se i u ljudskom svijetu.

To nas dovodi do jednog od najvažnijih pitanja: kako je uopšte moglo doći do pobune među bićima koja je stvorio savršeni Bog? Kako je nastalo zlo u svijetu u kojem je prvobitno sve bilo dobro?

I još važnije za temu ove knjige: da li bića koja su se pobunila protiv Boga mogu pokušati da obmanu čovječanstvo, predstavljajući se na različite načine?

O tome ćemo govoriti u narednom poglavlju.

7. KAKO JE ZLO MOGLO NASTATI U SAVRŠENOM SVIJETU?

Ako je Bog dobar, svemoguć i savršen, zašto onda postoji zlo? To je jedno od najstarijih i najtežih pitanja ljudske misli. Ljudi se s njim suočavaju kada posmatraju ratove, nasilje, nepravdu, bolesti i patnju nevinih. Ali biblijski pogled na ovaj problem počinje mnogo prije ljudske istorije.

Prema Bibliji, zlo nije dio Božje prvobitne namjere za svemir. Bog nije stvorio svijet kao mjesto sukoba dobra i zla, niti je zlo predstavljeno kao sila koja mu je ravnopravna i vječno suprotstavljena.

U izvještaju o stvaranju čitamo da je Bog, nakon završetka djela stvaranja, pogledao sve što je načinio i ocijenio da je „veoma dobro“ (1. Mojsijeva 1:31). Zlo se, dakle, nije pojavilo kao neizbježan dio prvobitnog poretka. Prema biblijskom razumijevanju, ono je nastalo kasnije, kroz pobunu stvorenih bića protiv Stvoritelja.

Da bismo razumjeli tu pobunu, potrebno je razmotriti jednu osobinu koju je Bog dao svojim inteligentnim stvorenjima – slobodu izbora.

SLOBODA KOJA PODRAZUMIJEVA ODGOVORNOST

Ljubav se ne može zasnivati na prisili. Biće koje nema mogućnost da bira može izvršavati naredbe, ali ne može

slobodno odlučiti da nekoga voli, da mu vjeruje ili da mu bude odano.

Biblija prikazuje Boga kao biće koje želi odnos zasnovan na ljubavi i povjerenju. Čovjeku je data mogućnost da posluša Boga, ali i da odbaci Njegovu riječ. Prema tradicionalnom hrišćanskom razumijevanju, mogućnost slobodnog izbora pripada i nebeskim bićima.

Sloboda, međutim, nosi i odgovornost. Mogućnost izbora podrazumijeva i mogućnost pogrešnog izbora. Kada stvoreno biće odluči da se suprotstavi Stvoritelju, ono ne postaje nezavisni izvor dobra i istine, već ulazi u sukob s poretkom koji je Bog uspostavio.

Zato se pitanje porijekla zla ne svodi samo na to ko je prvi sagriješio. Važno je razumjeti i kako je došlo do toga da jedno stvoreno biće poželi položaj i autoritet koji mu ne pripadaju.

LUCIFEROVA POBUNA

U hrišćanskoj teološkoj tradiciji, porijeklo pobune na Nebu često se povezuje s dva starosavezna odlomka: Isaijom 14:4–21 i Ezekijelom 28:1–19.

Prvi odlomak dio je proročke poruke protiv kralja vavilonskog. U njemu se pojavljuje slika vladara koji želi da se uzvisi do neba:

„Do nebesa ću se podići. Iznad Božjih zvijezda podići ću svoj prijesto... izjednačiću se s Najvišim“ (Isaija 14:13–14).

U neposrednom kontekstu, prorok govori o oholosti i padu vavilonskog vladara. Ipak, mnogi hrišćanski tumači u snažnom jeziku ovog odlomka prepoznaju i širu sliku pobune protiv Boga, povezujući je s duhovnim bićem koje je napustilo svoj prvobitni položaj i poželjelo da se uzvisi iznad Stvoritelja.

Slična veza pravi se i s tekstom iz Ezekijela 28. Prorok se najprije obraća vladaru Tira, osuđujući njegovu oholost i tvrdnju da je božansko biće. U nastavku se pojavljuju slike Edenskog vrta, heruvima i prvobitnog savršenstva koje je narušeno bezakonjem:

„Bio si besprekoran na svojim putevima od dana kad si stvoren pa sve dok se u tebi nije našla nepravednost.“ (Ezekijel 28:15)

I ovdje je važno imati na umu neposredni istorijski kontekst: prorok govori protiv vladara Tira. Tradicionalno hrišćansko tumačenje u slikama ovog odlomka vidi i dublju duhovnu pozadinu pobune. Da se ne radi samo o teološkom povezivanju teksta, jasno ukazuju stihovi u kontekstu: „**Bio si u Edenu**, vrtu Božjem. Pokrivalo te je svako drago kamenje, rubin, topaz, jaspis, hrizolit, oniks, žad, safir, tirkiz, smaragd i zlato; tamburine i svirala bili su ti pripremljeni onog dana kad si bio stvoren. Bio si pomazani **heruvim zaštitnik**, ja sam te postavio. Bio si na svetoj gori Božjoj. Hodio si usred plamenih stijena.“ (stihovi 13-14) Naravno kralj Tira nikada nije mogao biti u Edenu, niti pomazani heruvim zaštitnik.

Upravo na osnovu ovih i drugih biblijskih tekstova razvilo se razumijevanje da je jedno od uzvišenih nebeskih bića, koje se u hrišćanskoj tradiciji često naziva Lucifer, postalo protivnik Boga.

Ime Lucifer potiče iz latinskog prevoda izraza koji se u Isaiji 14:12 odnosi na jutarnju zvijezdu. U samom biblijskom odlomku ono je dio pjesničkog opisa pada vavilonskog vladara. Njegova upotreba kao ličnog imena Sotone razvila se u kasnijoj hrišćanskoj tradiciji.

Prema tom tradicionalnom razumijevanju, problem nije bio u tome što je Bog stvorio zlo biće. Problem je nastao kada je stvoreno biće, koje je prvobitno bilo dobro, izabralo oholost, samouzvišenje i pobunu.

Od želje za uzvišenjem do otvorene pobune

Šta je moglo pokrenuti takvu pobunu?

Biblijski tekstovi ne daju nam detaljan psihološki opis Luciferovog razmišljanja. Ipak, slike iz Isaije 14 i Ezekijela 28 ukazuju na oholost, želju za uzvišenjem i neprihvatanje granica koje pripadaju stvorenom biću.

Umjesto da bude zadovoljan položajem koji mu je Bog dao, pobunjenik je poželio položaj koji pripada samo Bogu. Želja da se uzvisi iznad granica koje mu pripadaju postala je suština pobune.

Ovdje se pojavljuje važna razlika između Božjeg karaktera i karaktera pobune. Bog vlada kao Stvoritelj, izvor života i ljubavi. Pobunjeno biće želi autoritet bez podložnosti,

slavu bez poniznosti i položaj bez odgovornosti.

U Bibliji se Sotona kasnije pojavljuje upravo kao protivnik i lažov. Isus za njega kaže:

„On je bio ubica ljudi od početka i nije ostao postojan u istini, jer u njemu nema istine. Kad govori laž, svoje govori, jer je lažov i otac laži.“ (Jovan 8:44)

Ove Hristove riječi važne su za razumijevanje prirode pobune. Ona nije samo sukob oko položaja ili moći. U njenom središtu nalazi se i sukob oko istine, povjerenja i karaktera Boga.

Rat na Nebu

U knjizi Otkrivenja nailazimo na upečatljiv prikaz sukoba između vjernih i pobunjenih nebeskih bića:

„A na nebu je izbio rat: Mihailo i njegovi anđeli borili su se sa aždajom. A borila se i aždaja i njeni anđeli.“ (Otkrivenje 12:7).

Nekoliko stihova kasnije pisac objašnjava da je aždaja „stara zmija, koja se zove Đavo i Sotona, koja zavodi cio svijet“ (Otkrivenje 12:9).

Ovaj tekst predstavlja jedan od najjasnijih novosaveznih prikaza sukoba u duhovnom svijetu. Sotona nije prikazan kao ravnopravan protivnik Boga, već kao pobunjenik koji se suprotstavio Božjoj vlasti. Njegovo djelovanje nije neograničeno niti je njegova moć jednaka Božjoj.

U tradicionalnom hrišćanskom tumačenju, ovaj događaj povezuje se s pobunom koja je započela na Nebu i koja

se kasnije proširila na Zemlju. Iako je Otkrivenje apokaliptička knjiga puna simbola, njen prikaz se ovdje može čitati kao hronološki izvještaj. Ipak, hrišćanski tumači razlikuju se u pogledu vremena i šireg značenja ovog nebeskog sukoba, ali to nije predmet ovog rada.

U Otkrivenju 12:9 dalje stoji za Aždaju: „Bila je zbačena na zemlju, a s njom su bili zbačeni i njeni anđeli.“ Prethodni stih konstatuje da „za njih više nije bilo mjesta na nebu“. U 4. stihu ovog istog poglavlja rečeno je da je Aždaja „odvukla trećinu nebeskih zvijezda i bacila ih na zemlju“. „Nebeske zvijezde“ su očito metaforički izraz za anđele. Ovo je, dakle, događaj koji opisuje kako su pobunjena bića koja su boravila u neposrednoj Božjoj blizini zbog pobune protjerana s Neba i našla se na našoj planeti.

Ako tražimo u Bibliji dokumentovani dokaz o dolasku „vanzemaljaca“ na našu planetu, ovo je taj trenutak! Na žalost ovi „gosti“ će ubrzo pretvoriti u Zemlju u svoje stalno boravište i uporište za daljnju borbu protiv Boga.

Isusova izjava u Luki 10:18 – „Gledao sam Sotonu kako je kao munja pao s neba“ – takođe se često povezuje s njegovim padom. Međutim, neposredni kontekst govori o povratku učenika koji su imali vlast nad nečistim duhovima. Zato je važno razlikovati širu teološku vezu od značenja koje ovaj stih ima u samom odlomku.

U svakom slučaju, biblijska poruka je jasna: duhovni svijet nije lišen sukoba, a Sotona i njegova pobuna predstavljaju stvarnost koju hrišćansko razumijevanje ne može

zanemariti.

POBUNA SE PRENOSI NA ZEMLJU

Nakon što govori o nebeskom sukobu, Biblija nas vraća u Edenski vrt.

U 1. Mojsijevoj 3. poglavlju pojavljuje se zmija koja razgovara s Evom i dovodi u pitanje Božji uput. Njena prva strategija nije otvorena prijetnja, već stvaranje sumnje: „Je li istina da je Bog kazao da ne jedete sa svakoga drveta u vrtu?“ (1. Mojsijeva 3:1)

Zatim slijedi direktno protivljenje Božjoj riječi: „Nećete vi sigurno umrijeti“ (1. Mojsijeva 3:4).

Zmija ne poziva Evu da jednostavno odbaci Boga. Ona joj nudi drugačije tumačenje Božjih namjera, sugerišući da Bog nešto skriva i da čovjek može ostvariti viši položaj ako postupi mimo Njegovih uputa.

U Novom savezu zmija iz Edena povezana je sa Sotonom. Otkrivenje 12:9 naziva ga starom zmijom, a apostol Pavle upozorava da je zmija prevarila Evu svojim lukavstvom (2. Korinćanima 11:3).

Tako se obrazac pobune s Neba ponavlja na Zemlji: sumnja u Božju riječ, narušavanje povjerenja, obećanje uzvišenja i poziv da stvoreno biće samo odlučuje šta je dobro i zlo.

Dakle, ne radi se samo o čovjekovom padu. Zadobivši ljudski rod za svoj koncept, Lucifer je Zemlju pretvorio u glavnu bazu pobune i nastavio rat protiv Boga. Biblija jasno

govori o Sotoni kao „vladaru ovog svijeta“ (Jovan 12:31).

ZAŠTO JE OVO VAŽNO ZA NAŠU TEMU?

Sada se možemo vratiti pitanju koje prati ovu knjigu od početka: da li je moguće da neka iskustva koja ljudi danas opisuju kao susrete s vanzemaljcima imaju duhovnu pozadinu?

Biblija nas upozorava da duhovna bića nisu nužno prepoznatljiva po svom spoljašnjem izgledu ili po načinu na koji se predstavljaju. Apostol Pavle piše:

„I sam Sotona pretvara se u anđela svjetla“ (2. Korinćanima 11:14).

U neposrednom kontekstu Pavle upozorava na lažne apostole koji se predstavljaju kao Hristovi službitelji (2. Korinćanima 11:13–15). Njegova poenta je da privid dobra i svjetlosti sam po sebi nije garancija istinitosti i da je to odraz više duhovne stvarnosti.

To je važan princip za razmatranje svih tvrdnji o nepoznatim bićima. Ako neko biće za sebe tvrdi da je dobronamjerno, da posjeduje posebno znanje ili da dolazi s porukom za čovječanstvo, sama ta tvrdnja nije dovoljna da bismo mu vjerovali. Važno je razmotriti sadržaj poruke, njeno porijeklo i to da li je u skladu s istinom.

Ipak, ne smijemo otići u drugu krajnost. Biblijski tekstovi o Sotoni i palim anđelima ne daju nam pravo da svaku neobičnu pojavu, neobjašnjivo svjetlo ili nečije neobično iskustvo proglasimo demonskim djelovanjem. Za takav

zaključak potrebni su razlozi, a ne samo pretpostavke.

Ono što možemo zaključiti jeste da biblijski pogled na svijet ostavlja prostor za postojanje duhovnih obmana i upozorava čovjeka da ne prihvata svaku natprirodnu tvrdnju bez provjere.

POBUNA I DALJE TRAJE

Biblija ne prikazuje pobunu protiv Boga kao događaj koji je ostao zatvoren u dalekoj prošlosti. Prema njenom učenju, Sotona i dalje djeluje i nastoji da zavede ljude i odvoji ih od Boga.

Apostol Petar upozorava: „Budite trijezni i pazite, jer suparnik vaš, đavo, kao lav ričući hodi i traži koga da proždere.“ (1. Petrova 5:8)

Ovo upozorenje nije poziv na strah od svakog nepoznatog zvuka ili pojave. Ono je poziv na duhovnu budnost, razboritost i čvrstinu u vjeri.

Ako je pobuna počela osporavanjem Božjeg karaktera i Njegove riječi, onda se i njene kasnije manifestacije moraju posmatrati u tom svjetlu. Obmana ne mora uvijek izgledati prijeteće; ponekad se može predstaviti kao nešto uzvišeno, dobronamjerno i privlačno.

U narednom poglavlju razmotrićemo kako se ideje o duhovnoj obmani mogu pojavljivati u savremenom svijetu pod novim imenima i u novim oblicima – pa i kroz predstavu o bićima koja navodno dolaze iz drugih svjetova.

8. DA LI SE OBMANA MIJENJA S VREMENOM?

Svako vrijeme ima svoje predstave o nepoznatom. Ljudi iz prošlosti govorili su o duhovima, demonima, nebeskim glasnicima i tajanstvenim silama. Savremeni čovjek, oblikovan naučnim otkrićima, svemirskim istraživanjima i popularnom kulturom, mnogo lakše zamišlja inteligentna bića koja dolaze s drugih planeta.

Možda je upravo zbog toga ideja o vanzemaljcima postala jedan od najprepoznatljivijih načina na koji savremeni čovjek zamišlja susret s nepoznatom inteligencijom.

Ali postoji jedno pitanje koje vrijedi postaviti: ako biblijsko učenje o duhovnoj obmani uzmemo ozbiljno, zar nije moguće da se obmana prilagođava vremenu i kulturi u kojoj se pojavljuje?

U srednjem vijeku čovjek je nepoznato biće mogao protumačiti kao duha ili demona. U XIX vijeku mogao ga je povezati sa spiritističkim svijetom. U XX i XXI vijeku mogao bi ga opisati kao vanzemaljca, biće iz druge dimenzije ili pripadnika neke napredne civilizacije.

To je teološka mogućnost o kojoj možemo raspravljati, ali ne i zaključak koji se može dokazati samo na osnovu promjene naziva. Sličnost između različitih iskustava ne dokazuje da iza njih stoji isti uzrok.

Ipak, istorija pokazuje da su se pojedini duhovni pokreti

zaista razvijali na granici između religijskih predstava, okultizma i vjerovanja u vanzemaljski život. U nekim slučajevima vanzemaljska bića dobila su ulogu koja je ranije pripisivana duhovnim učiteljima, nebeskim glasnicima ili čak samom Bogu.

VANZEMALJCI KAO DUHOVNI UČITELJI I SPASITELJI

U prethodnim poglavljima pomenuli smo da su pojedini kontaktisti sredinom XX vijeka predstavljali vanzemaljce kao napredna, dobronamjerna bića. Ona navodno posjeduju znanje i tehnologiju daleko iznad ljudskih mogućnosti, ali su istovremeno moralno i duhovno superiornija od čovjeka.

Istraživač religije Kristofer Partridž (Christopher Partridge) opisuje kako je u ranim oblicima NLO duhovnosti vanzemaljac često dobijao ulogu svojevrsnog „tehnološkog anđela" – bića koje dolazi s porukom mira, mudrosti i spasenja. Takva predstava bila je povezana s teozofskim idejama o duhovno uzvišenim učiteljima, ali i s atmosferom Hladnog rata, strahom od nuklearnog uništenja i nadom da bi neko izvan Zemlje mogao pomoći čovječanstvu.

U takvom okruženju vanzemaljac nije bio samo posjetilac iz svemira. Postajao je učitelj, zaštitnik i mogući spasilac čovječanstva.

U nekim pokretima ta uvjerenja prerasla su u čitave religijske sisteme. Vanzemaljska bića više nisu bila samo neobični posjetioci, već su dobila ulogu stvaralaca, učitelja,

spasitelja ili nosilaca konačne istine.

Jedan primjer je pokret poznat kao raelijanstvo, čiji je osnivač Klod Vorilon (Claude Vorilhon), poznat i kao Rael, tvrdio da je primio poruke od bića koja se nazivaju Elohim. Prema učenju ovog pokreta, Elohimi nisu Bog u tradicionalnom religijskom smislu, već napredna vanzemaljska civilizacija koja je navodno stvorila ljudski život na Zemlji pomoću nauke i tehnologije. Pokret je razvio vlastito tumačenje biblijskih tekstova i ljudskog porijekla.

Ovdje se jasno vidi koliko se radikalno može promijeniti značenje tradicionalnih religijskih pojmova. Ono što Biblija predstavlja kao Božje stvaranje, u ovom učenju dobija sasvim drugačije objašnjenje. Stvoritelj se zamjenjuje tehnološki naprednom civilizacijom, a stvaranje se tumači kao rezultat vanzemaljskog inženjeringa.

To je mnogo više od neobičnog vjerovanja o postojanju života na drugim planetama. To je drugačiji pogled na porijeklo čovjeka, Boga, religije i smisla ljudskog postojanja.

KADA SE BIBLIJA TUMAČI KROZ NAVODNE VANZEMALJSKE PORUKE

Posebno je zanimljivo kada ljudi počnu da tumače Bibliju na osnovu poruka koje navodno dobijaju od vanzemaljskih bića.

Istraživač Bendžamin Celer (Benjamin Zeller) proučavao je religijske ideje pokreta *Nebeska kapija* (Heaven's Gate) i pokazao kako su njegovi osnivači povezivali biblijske

tekstove s vjerovanjem u vanzemaljske posjetioce. U njihovom sistemu vjerovanja, Bog, Isus i nebeski svijet tumačeni su kroz predstavu o naprednim bićima koja pripadaju višem nivou postojanja. Biblijski pojmovi o Hristu, spasenju i nebeskom svijetu tako su dobili drugačije značenje, uklopljeno u ideju o vanzemaljskom porijeklu i tehnološkom uzdizanju čovjeka.

Ovaj primjer ne treba generalizovati na sve ljude koji vjeruju u vanzemaljski život. Većina onih koji smatraju da negdje u svemiru postoji život ne pripada nikakvom religijskom pokretu i ne prihvata takva tumačenja Biblije.

Međutim, *Heaven's Gate* pokazuje da ideja o vanzemaljskom kontaktu može postati osnova za čitav religijski sistem. U njemu se navodno primljene poruke i posebno tumačenje biblijskih tekstova postavljaju u središte novog pogleda na svijet, dok vođe pokreta dobijaju poseban autoritet kao tumači skrivenog znanja.

Zato je važno postaviti pitanje: ko ima pravo da određuje šta je istina – Božja objavljena riječ ili biće koje tvrdi da dolazi iz neke naprednije civilizacije?

LAŽNO SVJETLO NE MORA IZGLEDATI MRAČNO

Kada ljudi zamišljaju duhovnu obmanu, često pomisle na zastrašujuće pojave, prijeteća bića i otvoreno zlo. Međutim, biblijsko upozorenje mnogo je ozbiljnije upravo zato što obmana ne mora izgledati zlo.

Apostol Pavle piše: „I sam sotona pretvara se u anđela

svjetla“ (2. Korinćanima 11:14).

Ovaj stih ne govori da će se svaka obmana pojaviti kroz neobičnu pojavu ili natprirodno biće. Pavle u neposrednom kontekstu upozorava na ljude koji se lažno predstavljaju kao Hristovi apostoli. Njegova poruka je da spoljašnji izgled i prividna uzvišenost nisu dovoljni da bi se utvrdila istinitost nečijeg djelovanja.

To je važno i kada razmatramo priče o navodnim vanzemaljskim posjetiocima.

Zamislimo biće koje se predstavlja kao prijatelj čovječanstva. Govori o ljubavi, miru i jedinstvu. Upozorava na ratove, pohlepu i uništavanje prirode. Tvrdi da posjeduje znanje koje bi moglo pomoći ljudima da prevaziđu vlastite slabosti.

Takva poruka na prvi pogled može djelovati privlačno. Ali šta ako isto biće istovremeno tvrdi da čovjek ne odgovara Bogu, da je Isus samo jedan od mnogih duhovnih učitelja, da grijeh ne postoji ili da je spasenje moguće bez Boga?

Tada se više ne radi samo o poruci mira. Radi se o učenju koje zadire u samu srž biblijske vjere.

Lijepe riječi ne mogu zamijeniti istinu. Niti je svako biće koje se predstavlja kao prijatelj automatski dostojno povjerenja.

ZNAKOVI I ČUDA NISU DOVOLJNI

Jedan od najvažnijih biblijskih tekstova za ovu temu

nalazi se u Mateju 24:24. Isus upozorava da će se pojaviti lažni hristosi i lažni proroci i da će činiti velike znake i čudesa kako bi, ako bude moguće, zaveli i izabrane.

Ovo upozorenje ima posebnu težinu. Isus ne kaže da će obmana uvijek biti očigledna. Naprotiv, ona može biti praćena pojavama koje ljudima djeluju izuzetno uvjerljivo.

Sličnu misao nalazimo u 2. Solunjanima 2:9–10, gdje Pavle govori o djelovanju bezakonika: „Njegova pojava, koju Sotona omogućuje svojim djelovanjem, propraćena je svakom silom i znacima i lažnim čudima“, uz obmanu onih koji ne prihvataju ljubav prema istini.

Ovi tekstovi ne daju nam osnovu da svaki neobjašnjivi događaj proglasimo lažnim čudom. Oni, međutim, upozoravaju da neobičnost neke pojave nije garancija njenog božanskog porijekla.

Čovjek može vidjeti nešto što ne razumije, a da ipak ne zna ko ili šta stoji iza toga. Može čuti poruku koja djeluje uvjerljivo, a da ne zna da li je istinita. Može biti impresioniran pojavom, ali utisak nije isto što i dokaz.

Zato hrišćanin ne bi trebalo da prihvata neku poruku samo zato što je praćena neobičnim događajem.

PRIVID NATPRIRODNOG: OD FARAONOVIH VRAČARA DO NEUHVATLJIVIH VANZEMALJACA

Nisu sve pojave koje se predstavljaju kao natprirodne nužno stvarna čuda. Neke mogu biti zasnovane na iluziji, obmani ili manipulaciji ljudskom percepcijom. Kao biblijski

primjer možemo navesti faraonove vračare koji su oponašali Mojsijeva čuda (Izlazak 7:8–13), dok bi savremenu ilustraciju mogli predstavljati navodni susreti s vanzemaljcima, čija pojava uporno izmiče pouzdanoj činjeničnoj provjeri. U tom kontekstu, demonska obmana ne mora podrazumijevati stvarno natprirodno djelovanje, već može počivati na stvaranju uvjerljivog privida natprirodnog.

To otvara jednu važnu teološku mogućnost: lažno čudo ne mora nužno značiti da se ništa nije dogodilo. Može značiti da je pojava obmanjujuća po svom izvoru, značenju, predstavljanju ili svrsi. Dakle, demonska obmana ne mora uvijek počivati na lažnom prikazu stvarnosti; ponekad počiva na stvarnom događaju kojem se pripisuje lažno porijeklo ili značenje.

KAKO PROVJERAVATI DUHOVNE PORUKE?

Biblija ne poziva čovjeka da prihvati svaku duhovnu tvrdnju bez provjere. Naprotiv, ona izričito poziva na razboritost.

Apostol Jovan piše: „Ljubazni! Ne vjerujte svakom duhu, nego provjeravajte duhove jesu li od Boga.“ (1. Jovanova 4:1).

Ovo je jedno od najvažnijih načela za razmatranje navodnih duhovnih kontakata. Čovjek ne treba automatski vjerovati svakome ko tvrdi da prenosi poruku iz nevidljivog svijeta.

Kako to provjeravanje izgleda?

Prvo – u skladu s Božjom riječju.

Prorok Isaija postavlja jasno mjerilo: „K zakonu i svjedočanstvu! Ako ne govore prema ovoj riječi, to je zato što nema svjetlosti u njima.“ (Isaija 8:20)

Prema biblijskom učenju, svaka duhovna poruka mora se procjenjivati u svjetlu Božje objavljene riječi. Ako se neka poruka direktno suprotstavlja onome što Biblija uči o Bogu, Hristu, grijehu i spasenju, ne možemo je prihvatiti kao istinitu samo zato što dolazi od bića koje tvrdi da je nadmoćno.

Drugo – ne prihvatati autoritet samo na osnovu čuda.

U 5. Mojsijevoj 13:1–4 opisan je slučaj kada prorok ili sanjar najavljuje znak koji se čak i dogodi, ali zatim poziva narod da slijedi druge bogove. Božji narod je upozoren da ne prihvati takav poziv.

Ovaj tekst pokazuje da čak ni ispunjenje nekog znaka ne daje automatsko pravo njegovom izvoru da bude prihvaćen kao duhovni autoritet.

Treće – provjeravati šta se zaista poručuje o Hristu.

U 1. Jovanovoj 4:2–3 apostol govori o prepoznavanju duha istine i duha zablude kroz ispovijedanje Isusa Hrista koji je došao u tijelu. U hrišćanskom razumijevanju, Isus nije samo jedan od mnogih duhovnih učitelja niti prolazni stepen u ljudskom razvoju. On je jedinorođeni Sin Božji i središte Božjeg plana spasenja.

Četvrto – ne dozvoliti da nepoznato biće zauzme mjesto Boga.

Ako neko biće zahtijeva bezuslovnu poslušnost, traži da se njegovo znanje prihvati iznad Božje riječi ili sebe predstavlja kao konačni izvor istine, to je ozbiljan razlog za oprez.

Ova mjerila nisu namijenjena samo pričama o vanzemaljcima. Ona se odnose na svaku osobu, pojavu ili učenje koje tvrdi da ima poseban duhovni autoritet.

ŠTA AKO SE BIĆE PREDSTAVI KAO ISUS?

U nekim duhovnim i kontaktističkim pričama nepoznata bića navodno prenose poruke u kojima govore o Isusu, hrišćanstvu ili drugim religijama. Ponekad se Isus predstavlja kao jedan od mnogih učitelja koji su ljudima pomogli da dostignu višu svijest.

Za hrišćanina je ovo posebno važno pitanje.

Prema Novom savezu, Isus nije samo moralni učitelj ili duhovni posrednik. On je Sin Božji, Spasitelj i Gospod. Njegova smrt i vaskrsenje predstavljaju središte hrišćanske vjere.

Apostol Pavle zato upozorava da čak i ako bi neko objavio drugačije jevanđelje, ne treba ga prihvatiti, pa makar se predstavio kao nebeski glasnik (Galatima 1:8).

Ovaj princip je veoma jasan: autoritet poruke ne određuje impresivnost njenog glasnika, već njena istinitost i saglasnost s Božjim otkrivenjem.

Ako bi neko biće tvrdilo da dolazi s neba, da poznaje tajne svemira i da ima posebnu poruku za čovječanstvo,

hrišćanin ne bi trebalo da zanemari ono što je već objavljeno u Svetom pismu.

NE DONOSITI ZAKLJUČKE PRIJE DOKAZA

Sve što smo do sada razmatrali vodi nas ka jednoj mogućnosti: neke priče o navodnim vanzemaljskim kontaktima mogle bi se, iz perspektive biblijskog vjerovanja, razmatrati kao mogući oblici duhovne obmane.

Ali riječ „mogući“ ovdje je veoma važna.

Nemamo pravo da tvrdimo da su svi NLO fenomeni demonskog porijekla. Nemamo ni osnovu da svako svjedočanstvo o susretu s nepoznatim bićem proglasimo lažju ili duhovnom obmanom. Za mnoge slučajeve postoje nedovoljni podaci, a neki se mogu objasniti prirodnim, psihološkim ili drugim poznatim pojavama.

Takođe, ne treba zanemariti mogućnost da negdje u svemiru postoji život koji nema nikakve veze s duhovnim bićima o kojima govori Biblija. To pitanje ostaje otvoreno za naučno istraživanje. A i sama Biblija sugeriše da naš svijet nije jedina nastanjena planeta (Knjiga o Jovu 1:6).

Ako zaista postoje drugi naseljeni svjetovi koje Bog stvorio, zašto oni ne stupe u kontakt sa Zemljanima? Razlog ne treba odmah tražiti u nemogućnosti kontakta zbog udaljenosti. Ova planeta i njeni stanovnici su u stanju grijeha i pobune, te stoga neka vrsta karantina.

Da je to zaista slučaj snažno sugeriše i tekst u Otkrivenju 12:10 koji govori o sužavanju djelokruga Sotone samo

na Zemlju: „I čuo sam jak glas na nebu kako govori: ‘Sada je nastalo spasenje i moć i kraljevstvo našeg Boga i vlast njegovog Hrista, jer je zbačen tužitelj naše braće, koji ih je dan i noć optuživao pred našim Bogom! Zato veselite se, nebesa, i vi koji prebivate na njima! Teško vama stanovnici zemlje i mora, jer je Đavo sišao k vama, veoma gnjevan, znajući da ima malo vremena!’“ Ovdje nije riječ o prvobitnoj pobuni, iako se to može činiti kad se površno čita ovo poglavlje. Riječ je o učinku Hristove misije na zemlji, nakon čega je Sotoni ograničen svaki daljnji pristup Nebu (vidi: Jov 1:6-12). To potvrđuje i tekst u Otkrivenju 20:1-3 koji simbolički govori o Sotoninom vezivanju na Zemlji tokom perioda od hiljadu godina.

Ipak, naš cilj nije da ponudimo jednostavan odgovor na svaku nepoznanicu. Cilj je da pokažemo zašto biblijski pogled na duhovni svijet treba uzeti u obzir kada se razmatraju tvrdnje o neobičnim susretima i porukama iz nepoznatog izvora.

Jer, ako je čovjeku zaista ponuđena neka nova istina, važno je znati da li je ona u skladu s istinom koju je Bog već objavio. Ako razumijemo osnovne biblijske koncepte, to se vrlo brzo može utvrditi.

U narednom poglavlju okrenućemo se praktičnom pitanju: šta bi čovjek trebalo da uradi ako zaista doživi neobičan susret, primi navodnu poruku ili se suoči s pojavom koju ne može objasniti? Kako razlikovati činjenice od pretpostavki, a duhovnu razboritost od straha?

9. SUSRET KOJI MIJENJA POGLED NA STVARNOST

Zamislimo da jedne noći ugledamo neobično svjetlo na nebu. U početku pomislimo da je riječ o avionu, satelitu ili nekoj drugoj poznatoj pojavi. Međutim, svjetlo se kreće na način koji ne umijemo da objasnimo. Nestaje, ponovo se pojavljuje, a zatim se zaustavlja iznad našeg naselja.

Ili zamislimo nešto još neobičnije: probudimo se i ugledamo nepoznato biće u sobi. Ono nam se obraća bez pokretanja usana. U našoj svijesti čujemo poruku koju doživljavamo kao stvarnu. Biće tvrdi da nije došlo da nam naudi, već da prenese važno upozorenje o budućnosti čovječanstva.

Šta bismo uradili? Možda bismo osjetili strah. Možda bismo pokušali da razgovaramo s njim. Možda bismo odmah pomislili da smo svjedoci događaja koji će promijeniti naše razumijevanje svemira i života.

Upravo u takvoj situaciji čovjek može biti posebno ranjiv. Iznenađenje, strah, radoznalost i osjećaj da smo doživjeli nešto izuzetno mogu uticati na našu sposobnost rasuđivanja.

Zato je prvo pravilo jednostavno: nepoznato iskustvo ne treba odmah pretvoriti u konačan zaključak.

Ako vidimo nešto što ne možemo objasniti, možemo priznati da to ne razumijemo. Ako čujemo neobičnu poruku, možemo je zabilježiti i razmotriti kao dio vlastitog

iskustva, ali ne moramo prihvatiti ni njeno navodno porijeklo ni sadržaj kao istinite.

Razlika između onoga što smo doživjeli i onoga što mislimo da se dogodilo može biti presudna.

NE TRAŽITI KONTAKT S NEPOZNATIM

Kada se govori o vanzemaljcima, često se postavlja pitanje kako uspostaviti kontakt s njima. Neki ljudi pokušavaju da pošalju poruke u svemir, drugi učestvuju u različitim eksperimentima, dok pojedini duhovni pokreti nude metode navodnog uspostavljanja kontakta s nepoznatim inteligencijama.

Potrebno je razlikovati naučno istraživanje od okultnih praksi.

Astronomska istraživanja, osluškivanje radio-signala iz svemira i slanje naučnih poruka predstavljaju legitimne oblike naučnog rada. Sama potraga za mogućim životom izvan Zemlje nije isto što i pokušaj prizivanja duhovnih bića.

S druge strane, prakse koje uključuju prizivanje duhova, namjerno ulaženje u trans radi navodne komunikacije s nevidljivim bićima, korišćenje medijuma ili pokušaje uspostavljanja kontakta kroz okultne rituale predstavljaju nešto sasvim drugo.

Biblijski stav prema takvim praksama vrlo je jasan. U 5. Mojsijevoj 18:10–12 Izraelcima se zabranjuju vračanje, gatanje, čaranje, prizivanje duhovnih entiteta i traženje savjeta od mrtvih.

Ovaj tekst ne govori o astronomiji niti zabranjuje istraživanje svemira. On upozorava na pokušaje sticanja duhovnog znanja i moći putem praksi koje se suprotstavljaju povjerenju u Boga.

Zato hrišćanin nema potrebu da traži kontakt s nepoznatim duhovnim bićima, bilo da se ona predstavljaju kao duhovi umrlih, nebeski učitelji ili posjetioci s drugih planeta.

Radoznalost sama po sebi nije grijeh. Ali radoznalost ne znači da treba isprobati svaki način na koji se navodno može doći do nevidljivog svijeta.

NE PRIHVATATI SVAKU PORUKU KAO ISTINU

Pretpostavimo da nam nepoznato biće prenese poruku. Možda govori o budućnosti Zemlje, upozorava na ratove, najavljuje velike promjene ili tvrdi da posjeduje znanje koje čovječanstvo još nije spremno da razumije.

Kako bismo procijenili takvu poruku?

Prije svega, ne treba nas impresionirati tvrdnja da njen izvor posjeduje znanje daleko iznad ljudskog. Čak i kada bi neko biće raspolagalo informacijama koje nama nisu dostupne, to samo po sebi ne bi dokazivalo da je njegov **moralni autoritet** ispravan niti da mu treba vjerovati.

Uostalom, znanje i dobrota nisu isto. Čovjek može biti veoma inteligentan, a ipak koristiti svoje sposobnosti za obmanu i manipulaciju.

Isto načelo možemo primijeniti na svako biće koje tvrdi da dolazi iz neke napredne civilizacije. Njegova

tehnologija, izgled ili sposobnost da saopšti nepoznate informacije ne daju mu automatski pravo da određuje šta je istina.

Biblija nas poziva da provjeravamo duhovne poruke (1. Jovanova 4:1). To podrazumijeva da ne prihvatamo tvrdnje samo zbog utiska koji ostavljaju, već da ih upoređujemo s Božjom riječju.

Posebno treba obratiti pažnju na poruke koje:

- tvrde da je Bog samo jedna od mnogih inteligencija u svemiru;
- predstavljaju Isusa kao običnog duhovnog učitelja ili pripadnika neke napredne civilizacije;
- negiraju postojanje grijeha i potrebu za spasenjem;
- obećavaju čovjeku besmrtnost ili božanski status nezavisno od Boga;
- zahtijevaju da se nova objava prihvati iznad Svetog pisma;
- podstiču strah, slijepu poslušnost ili zavisnost od navodnog glasnika.

Nije dovoljno da poruka govori o ljubavi i miru. Potrebno je razmotriti njen cjelokupan sadržaj i posljedice koje bi prihvatanje takvog učenja imalo.

KADA NEPOZNATO BIĆE ZAHTIJEVA POSLUŠNOST

Jedan od najopasnijih trenutaka u navodnom duhovnom kontaktu nastaje kada nepoznato biće počne da zahtijeva poslušnost.

Možda tvrdi da je izabrana osoba posebna i da ima zadatak koji niko drugi ne može razumjeti. Možda traži da se poruka prenese drugima, da se prekine kontakt s porodicom ili da se određene odluke donose isključivo prema njegovim uputstvima.

Takve tvrdnje ne treba olako prihvatati.

Kada neko biće sebe predstavlja kao konačni autoritet, zahtijeva tajnost, prijeti kaznom zbog neposlušnosti ili pokušava da čovjeka odvoji od porodice i ljudi kojima vjeruje, to su ozbiljni razlozi za oprez.

Biblijski Bog ne poziva čovjeka da odbaci razum, savjest i odgovornost. Hrist nije gradio svoju službu na manipulaciji ljudskim strahom niti je zahtijevao da ljudi slijepo prihvataju nečije tvrdnje bez razmatranja.

Ova načela važe bez obzira na to kako se neko predstavlja. Ista upozorenja treba primijeniti i na ljude ili grupe koje tvrde da posjeduju posebno znanje i pravo da upravljaju tuđim životom.

ŠTA AKO NAM PONUDE SPASENJE?

U nekim pričama o navodnim kontaktima pojavljuje se posebno privlačno obećanje: čovječanstvo se nalazi pred velikom katastrofom, ali napredna bića mogu spasiti one koji prihvate njihovu pomoć.

Takve priče mogu biti povezane s upozorenjima o nuklearnom ratu, klimatskim promjenama, uništenju prirode ili opštem moralnom padu čovječanstva. Ponekad se

najavljuje i mogućnost prelaska na viši nivo postojanja, duhovne transformacije ili sticanja besmrtnosti.

Ovakve poruke mogu djelovati naročito uvjerljivo u svijetu u kojem ljudi zaista imaju razloga da budu zabrinuti za budućnost.

Ali treba postaviti jedno pitanje: ko je taj koji nudi spasenje i kakvo spasenje obećava?

Prema Bibliji, ljudski problem nije samo nedostatak naučnog znanja, tehnološkog razvoja ili odgovarajuće organizacije društva. Problem je mnogo dublji – grijeh i odvojenost čovjeka od Boga.

Zbog toga se biblijska nada ne zasniva na dolasku neke naprednije civilizacije, već na Božjem djelu spasenja kroz Isusa Hrista.

Isus je rekao: „Ja sam put i istina i život. Niko ne dolazi k Ocu osim kroz mene.“ (Jovan 14:6)

Ove riječi postavljaju jasnu granicu između hrišćanske nade i svih učenja koja nude drugačiji put spasenja. Nijedno biće, bez obzira na to kakve sposobnosti posjeduje, ne može zauzeti mjesto koje prema hrišćanskoj vjeri pripada Hristu.

ZAŠTO NAM JE PRIVLAČNA IDEJA O VANZEMALJSKIM SPASIOCIMA?

Vrijedi se zapitati i zašto je ideja o naprednim bićima iz svemira, koja bi jednog dana mogla doći da pomognu ili spasu čovječanstvo, mnogima toliko privlačna.

Čovječanstvo se suočava s ratovima, nasiljem, bolestima, siromaštvom, ekološkim prijetnjama i brojnim drugim problemima za koje često ne pronalazi rješenja. U takvim okolnostima lako je prihvatiti zamisao da negdje u svemiru postoji civilizacija koja je prevazišla naše slabosti i koja bi svojim znanjem i tehnologijom mogla donijeti mir i sigurnost na Zemlju.

Međutim, takva predstava o spasenju može imati i jednu dublju dimenziju. Ako se nada polaže u napredna bića koja će nas izbaviti zahvaljujući svom znanju i moći, tada se pitanje čovjekove moralne odgovornosti lako potiskuje u drugi plan. Nije neophodno govoriti o grijehu, pokajanju, poslušnosti Bogu ili promjeni ljudskog karaktera. Dovoljno je očekivati dolazak nekoga ko je tehnološki i civilizacijski napredniji od nas i ko će riješiti probleme koje sami nismo uspjeli da prevaziđemo.

Biblijska poruka o spasenju polazi od sasvim drugačijeg temelja. Bog ne nudi samo izbavljenje od posljedica ljudskog zla, već poziva čovjeka na obnovu odnosa sa svojim Stvoriteljem. Spasenje uključuje oproštenje, pokajanje, promjenu srca i prihvatanje moralne odgovornosti pred Bogom. Hrist nije došao samo da čovječanstvu ponudi bolju budućnost, već da čovjeka pomiri s Bogom i oslobodi od grijeha.

Zato je važno razlikovati želju da neko riješi naše probleme od spremnosti da prihvatimo Boga kao Stvoritelja, Gospodara i Spasitelja. Pala ljudska priroda želi spasenje,

želi da živi, ali ne želi odnos s Onim koji ga poziva da promijeni svoj život.

Postoji, dakle, vrlo značajna razlika između dvije predstave o spasenju:

1. Spasenje kao tehnološko izbavljenje: neko moćniji i napredniji dolazi da riješi naše probleme i ukloni posljedice naših slabosti.
2. Spasenje kao obnova odnosa s Bogom: Bog ne uklanja samo posljedice zla već poziva čovjeka da se suoči s grijehom, prihvati odgovornost i promijeni svoj život.

KAKO POSTUPITI AKO DOŽIVIMO NEOBIČNO ISKUSTVO?

Do sada smo razmatrali teološku stranu pitanja. Međutim, potrebno je govoriti i o praktičnom postupanju.

Ako neko doživi neobičan susret, osjeti prisustvo nepoznatog bića, doživi paralizu sna ili ima osjećaj da prima poruke, ne bi trebalo odmah zaključiti da je riječ o vanzemaljskom ili demonskom kontaktu.

Razumno je preduzeti nekoliko koraka.

Zabilježiti iskustvo. Ako je moguće, zapisati šta se dogodilo, kada, gdje i pod kojim okolnostima. Važno je odvojiti ono što je osoba neposredno opazila od kasnijih tumačenja i zaključaka. Na primjer, jedno je zapisati da se na nebu vidjelo svjetlo koje je promijenilo pravac, a drugo zaključiti da je riječ o upravljanoj vanzemaljskoj letilici.

Provjeriti moguće prirodne uzroke. Treba razmotriti

vremenske prilike, položaj i kretanje poznatih objekata, stanje sna, umor, ljekove i druge okolnosti koje mogu uticati na opažanje. Kod ponavljanih epizoda paralize sna ili uznemirujućih iskustava korisno je razgovarati s ljekarom ili stručnjakom za spavanje.

Ne pokušavati namjerno ponoviti iskustvo. Nema potrebe eksperimentisati s prizivanjem, transom, psihoaktivnim supstancama ili drugim postupcima koji mogu ugroziti fizičko i psihičko zdravlje.

Razgovarati s pouzdanim ljudima. Iskustvo ne treba skrivati iz straha od osude, ali ni povjeravati svakome ko obećava da zna njegov pravi uzrok. Korisno je razgovarati s razumnim i pouzdanim osobama, a po potrebi i sa stručnjacima.

Ne donositi velike životne odluke na osnovu neprovjerene poruke. Ako neko tvrdi da prima posebne instrukcije od nepoznatog bića, ne bi trebalo da zbog toga prekida važne odnose, napušta posao, ugrožava sebe ili druge ili daje novac onima koji obećavaju kontakt i objašnjenje.

Ovi savjeti ne predstavljaju tvrdnju da je svako neobično iskustvo psihološke prirode. Oni su jednostavno razuman način da se zaštitimo od pogrešnih zaključaka i mogućih zloupotreba.

NE HRANITI STRAH

Kada se govori o duhovnoj obmani, postoji opasnost da čovjek postane zaokupljen nepoznatim. Počne da svaku

neobičnu pojavu povezuje s demonima, svaki san tumači kao upozorenje, a svaki osjećaj nelagode kao znak prisustva neke nevidljive sile.

Takav pristup nije cilj biblijske duhovne budnosti.

Biblija ne poziva hrišćanina da živi u stalnom strahu od Sotone i njegovih djelovanja. Ona poziva na povjerenje u Boga.

Apostol Pavle piše: „Jer Bog nam nije dao duh straha, već snage, ljubavi i razboritosti.“ (2. Timotiju 1:7)

Ovaj tekst ne znači da vjernik nikada neće osjetiti strah. On podsjeća da strah ne treba da upravlja njegovim životom.

Hrišćanin ne mora istraživati svaku neobičnu pojavu niti tražiti kontakt s nevidljivim svijetom kako bi dokazao svoju vjeru. Njegova sigurnost ne počiva na tome da razumije svaku tajnu, već na povjerenju u Boga.

Zato je važno sačuvati ravnotežu: ne biti lakovjeran, ali ni panično uplašen; ne prihvatati svaku tvrdnju, ali ni ismijavati ljude koji su doživjeli nešto što ne umiju objasniti.

NAJVAŽNIJE PITANJE NIJE KO NAM SE OBRATIO, VEĆ KOME VJERUJEMO

Na kraju, možda najvažnije pitanje nije da li će se čovječanstvu ikada obratiti neka inteligencija izvan Zemlje. To pitanje koje potencira sekularna nauka. Biblijski religiozna osoba bi trebala isključiti takvu mogućnost, osim

onoga što se tiče djelovanja anđela, bilo Božijih ili palih duhovnih bića koje se još nazivaju demoni i „zle duhovne sile na nebesima“ (Efescima 6:12).

Mnogo važnije za svakog pojedinca jeste pitanje na osnovu čega određujemo kome ćemo vjerovati.

Ako se neko biće pojavi i tvrdi da donosi novu istinu, da li ćemo njegovu poruku prihvatiti zato što je neobična? Zato što posjeduje tehnologiju koju ne razumijemo? Zato što govori o miru i budućnosti čovječanstva? Ili ćemo je pažljivo ispitati?

Biblijski odgovor je da čovjek treba da traži istinu, a ne samo iskustvo koje ga impresionira.

Ne treba da se plašimo pitanja na koja još nemamo odgovore. Ne treba ni da se pravimo da znamo ono što ne znamo. Ali ne treba ni da odbacimo mjerila koja nam je Bog dao.

Ako ikada doživimo susret koji ne možemo objasniti, možemo ostati smireni. Ako čujemo poruku koja tvrdi da dolazi iz nevidljivog svijeta, možemo je provjeriti. Ako nam neko ponudi spasenje, možemo se sjetiti da je hrišćanska nada već usredsređena na Isusa Hrista.

Jer na kraju, najveća sigurnost čovjeka ne nalazi se u tome što poznaje sve tajne svemira, već u tome što poznaje Onoga kome je povjerio svoj život.

To je možda najvažnija pouka ove knjige: ne moramo poznavati sve tajne svemira da bismo znali kome možemo vjerovati.

10. KOME MOŽEMO VJEROVATI?

Tokom ovog putovanja prošli smo kroz mnoga pitanja. Razmatrali smo mogućnost postojanja života izvan Zemlje, istoriju neidentifikovanih letećih objekata, svjedočanstva ljudi koji tvrde da su imali susrete s nepoznatim bićima, kao i neobične pojave koje se javljaju u snu, tokom paralize sna ili u izmijenjenim stanjima svijesti. Uporedili smo pojedine opise navodnih vanzemaljskih susreta s iskustvima iz svijeta okultizma i spiritizma, a zatim razmotrili šta Biblija govori o anđelima, palim anđelima i duhovnoj obmani.

Ipak, nakon svega, ostaje najvažnije pitanje: **kome možemo vjerovati?**

Ne možemo unaprijed znati objašnjenje svakog neobičnog svjetla na nebu, svakog neobičnog iskustva ili svakog svjedočanstva o susretu s nepoznatim bićima. Ne bi bilo pošteno tvrditi da je svaka takva pojava vanzemaljskog porijekla, ali ni da je svaka demonska manifestacija. Neke pojave još nemaju zadovoljavajuće objašnjenje, neka iskustva mogu se razumjeti kroz psihologiju i fiziologiju, a postoje i duhovna pitanja na koja naučni instrumenti sami po sebi ne mogu dati odgovor.

Zato je važno da ne pomiješamo ono što znamo, ono što pretpostavljamo i ono u šta vjerujemo na osnovu biblijskog otkrivenja. Nepoznato nije automatski natprirodno, a neobjašnjeno nije isto što i dokazano. Sličnosti između

pojedinih priča o navodnim otmicama i iskustava iz okultizma mogu otvoriti pitanje mogućeg duhovnog porijekla nekih događaja, ali same po sebi ne dokazuju da iza svih takvih iskustava stoje ista bića ili isti uzrok. Biblijska upozorenja o duhovnoj obmani daju nam razlog za oprez, ali ne i dozvolu da bez dokaza donosimo konačne presude.

BIBLIJA NE USMJERAVA POGLED PREMA NEPOZNATIM POSJETIOCIMA, VEĆ PREMA BOGU

Zanimljivo je da Biblija, iako govori o nevidljivom svijetu, anđelima, duhovnim silama i sukobu između dobra i zla, ne usmjerava čovjekovu pažnju prema istraživanju mogućih posjetilaca iz svemira. Njena glavna tema nije pitanje postoje li civilizacije na drugim planetama, nego pitanje odnosa između Boga i čovjeka.

Biblija govori o stvaranju, čovjekovom padu, grijehu, patnji, smrti i Božijem planu spasenja. U središtu tog plana nalazi se Isus Hrist.

Apostol Pavle piše da je Hrist „slika nevidljivog Boga“ i da je kroz Njega i za Njega sve stvoreno – i ono što je na nebu i ono što je na zemlji, vidljivo i nevidljivo (Kološanima 1:15–20). Ovaj tekst podsjeća nas da nijedno biće, nijedna sila i nijedna nepoznata inteligencija ne mogu biti iznad Onoga kroz koga je sve stvoreno.

U Jevrejima 1:1–3 Hrist je predstavljen kao vrhunac Božijeg otkrivenja čovjeku. Bog nije ostavio čovječanstvo da samo nagađa o svojoj prirodi i namjerama. Govorio je

kroz proroke, a na poseban način otkrio se kroz svoga Sina.

Zato se hrišćanska vjera ne zasniva na potrazi za tajnim porukama nepoznatih bića, neobičnim iskustvima ili obećanjima o skrivenom znanju. Ona se zasniva na Božijem otkrivenju u Isusu Hristu.

HRIST NIJE SAMO JEDAN OD MNOGIH UČITELJA

U savremenoj kulturi često se susreće ideja da sve duhovne tradicije govore o istoj istini, da su različiti religijski učitelji samo različiti putevi prema istom cilju i da bića koja navodno posjećuju Zemlju možda imaju viši stepen duhovnog znanja od ljudi.

Takve ideje mogu zvučati privlačno, naročito kada se predstavljaju kroz poruke mira, ljubavi, jedinstva i duhovnog napretka. Međutim, hrišćanstvo ne može prihvatiti da se Isus Hrist svede na jednog od mnogih učitelja ili da se Njegovo djelo izjednači s učenjima bilo kojeg drugog bića.

Isus nije došao samo da čovječanstvu prenese nekoliko moralnih pouka ili da mu otkrije naprednije znanje. Došao je da spasi čovjeka od grijeha i smrti. Njegova smrt na krstu i vaskrsenje predstavljaju srce hrišćanske vjere.

Kada je rekao: „Ja sam put i istina i život. Niko ne dolazi k Ocu osim kroz mene“ (Jovan 14:6), Isus nije sebe predstavio kao jednog od mogućih duhovnih vodiča. Govorio je o jedinstvenom odnosu koji ima s Ocem i o putu spasenja koji se nalazi u Njemu.

To ne znači da hrišćanin treba s prezirom da posmatra

ljude koji drugačije vjeruju niti da unaprijed osuđuje svakoga ko govori o neobičnom iskustvu. Naprotiv, prema ljudima treba pokazati poštovanje, strpljenje i saosjećanje. Ali ljubav prema ljudima ne zahtijeva da prihvatimo svaku tvrdnju kao istinitu.

Možemo saslušati nečije iskustvo, a da ne prihvatimo njegovo tumačenje. Možemo priznati da nešto ne razumijemo, a da zbog toga ne napustimo ono što smatramo pouzdanim Božijim otkrivenjem.

VJERA KOJA NE POČIVA NA STRAHU

Razmišljanje o nevidljivom svijetu i mogućnosti duhovne obmane može kod nekih ljudi izazvati nelagodu ili strah. Ako postoje duhovna bića koja mogu obmanjivati, da li smo onda nezaštićeni? Može li nas neko prevariti kroz snove, neobična iskustva ili pojave koje ne razumijemo?

Biblija ne prikazuje čovjeka kao biće koje mora živjeti u stalnom strahu od nevidljivih sila. Ona nas poziva na budnost, ali istovremeno i na povjerenje u Boga.

Apostol Pavle u Rimljanima 8:38–39 izražava uvjerenje da nas ništa u svem stvorenom svijetu ne može rastaviti od Božije ljubavi koja je u Hristu Isusu. Njegove riječi obuhvataju i sile koje čovjek ne vidi i ne razumije. Poruka nije da zlo ne postoji, nego da ono nema poslednju riječ i da Božija ljubav nije nemoćna pred njim.

Hrišćanin zato ne mora da istražuje svaku neobičnu pojavu s osjećajem da mu prijeti neposredna opasnost. Ne

mora da traži skrivenog demona iza svakog sna, bolesti, neobičnog zvuka ili svjetlosti na nebu. Takav pristup ne bi bio znak duhovne zrelosti, već bi lako mogao postati izvor nepotrebnog straha i nepovjerenja.

Potrebni su nam razboritost, smirenost i vjera. Ako se suočimo s nečim što ne razumijemo, možemo priznati svoje neznanje, potražiti razumna objašnjenja i ostati oslonjeni na Boga. Ne moramo imati odgovor na svako pitanje da bismo imali povjerenje u Onoga koji zna sve.

NADA KOJA JE VEĆA OD SVIH NEPOZNANICA

Možda nikada nećemo saznati šta se krije iza svakog pojedinačnog svjedočanstva o navodnom susretu s vanzemaljskim bićima. Nije realno očekivati da će nauka jednog dana otkriti život izvan Zemlje, iako to pitanje ostaje otvoreno i ne treba ga rješavati tvrdnjama koje prevazilaze dostupne dokaze.

Ali za hrišćansku nadu postoji nešto mnogo važnije od odgovora na pitanje jesmo li sami u svemiru.

HRIST JE VASKRSAO

U 1. Korinćanima 15. poglavlju apostol Pavle pokazuje da je vaskrsenje temelj hrišćanske nade. Ako je Hrist vaskrsao, smrt nije konačni gospodar čovjekove sudbine. Hrišćanska nada nije obećanje da ćemo postati naprednija bića, steći tajne sposobnosti ili se uzdići na viši nivo svijesti. Ona je obećanje da će Bog obnoviti ono što je grijeh

narušio i da će život pobijediti smrt.

Poslednje poglavlje Biblije ne završava pričom o strahu od nepoznatih sila, nego obećanjem novog neba i nove Zemlje. U Otkrivenju 21:1–5 opisuje se vrijeme kada će Bog prebivati sa svojim narodom, kada više neće biti smrti, tuge, jauka ni bola. Onaj koji sjedi na prijestolu obećava: „Evo sve novo tvorim."

To je završna slika biblijske istorije: ne čovječanstvo koje samo pokušava da pronađe spas među nepoznatim bićima, nego Bog koji dolazi da obnovi svoje stvorenje.

ŠTA ONDA MOŽEMO ZAKLJUČITI?

Na početku ove knjižice postavili smo pitanje jesmo li sami u svemiru. To je pitanje kojim se bavi sekularna nauka. Mogućnost života izvan Zemlje nije isto što i dokaz da su vanzemaljska bića posjećivala našu planetu. Neidentifikovani objekti nisu automatski vanzemaljske letilice, a neobična iskustva nisu automatski dokaz djelovanja duhovnih bića.

Ipak, priče o navodnim susretima, njihove sličnosti s nekim okultnim iskustvima i poruke koje se pripisuju nepoznatim bićima otvaraju ozbiljna pitanja o ljudskoj ranjivosti, duhovnoj obmani i načinu na koji tumačimo nepoznato. Biblija nas upozorava da ne prihvatamo svaku duhovnu tvrdnju bez provjere, ali nas istovremeno uči da ne živimo u strahu.

Zato je važno zapamtiti nekoliko jednostavnih načela:

- **Ne miješajmo nepoznato s dokazanim.** Pošteno je priznati granice vlastitog znanja.
- **Ne prihvatajmo svaku poruku samo zato što dolazi od navodno naprednijeg bića.** Tvrdnje o velikom znanju, moći ili dobrim namjerama nisu dokaz istine.
- **Ne proglašavajmo svaku neobičnu pojavu demonskom.** Potrebni su nam razboritost, strpljenje i pažljivo razlikovanje činjenica od pretpostavki.
- **Provjeravajmo duhovne tvrdnje u svjetlosti Biblije.** Iskustvo, čudo ili neobična poruka ne mogu biti važniji od Božijeg otkrivenja.
- **Držimo pogled na Hristu.** On je središte biblijske poruke, temelj spasenja i izvor nade.

Na kraju, možda najvažnije pitanje nije da li nas neko posjećuje iz dalekih djelova svemira, nego kome ćemo povjeriti svoj život i svoju budućnost.

Čovjek može biti očaran nepoznatim, uplašen nevidljivim ili zaveden obećanjem da negdje postoji biće koje posjeduje odgovore na sva njegova pitanja. Ali nijedno stvorenje ne može ponuditi ono što Bog daje kroz Hrista: oproštenje, pomirenje s Bogom, oslobođenje od straha od smrti i nadu u život koji neće imati kraja.

Ne moramo se plašiti svemira da bismo bili oprezni. Ne moramo odbaciti nauku da bismo vjerovali Bibliji. I ne moramo imati odgovor na svaku tajnu da bismo znali kome pripada naša nada.

Ako se ikada suočimo s nečim što ne razumijemo, neka nas radoznalost ne odvede u lakovjernost, a oprez ne pretvori u strah. Neka nas potraga za istinom uvijek vraća Onome koji je rekao: „Ja sam put i istina i život."

Jer, na kraju, najvažnije nije ko možda dolazi iz nepoznatog svijeta, nego ko je došao s Neba da spasi ovaj svijet – **Isus Hrist.**

U krajnjoj liniji, Biblija nas uči da su vanzemaljska bića zaista došla u kontakt sa čovječanstvom. Ali precizira da su to pali anđeli koji su zbog svoje pobune protiv Tvorca zbačeni na Zemlju. Trajnu „boravišnu dozvolu" stekli su tako što je vođa pobune – Lucifer – naveo naše praroditelje na pobunu i na taj način postao uzurpator – vladar ovoga svijeta koji koristi kao uporište za borbu protiv Boga.

Sposobnosti anđela daleko nadilaze ljudske, te stoga nipošto ne treba isključiti predstave o „vanzemaljcima" kao jedan od frontova za obmanu od strane ovih bića.

Ali i naš Spasitelj također dolazi s neba da konačno porazi ova moćna bića: „A naše je građanstvo na nebesima, odakle željno očekujemo spasitelja, Gospoda Isusa Hrista." (Efescima 3:20; Matej 24:30–31).

BIBLIOGRAFIJA: IZVORI I LITERATURA

Biblijski tekstovi i teološka literatura

Sveto pismo Staroga i Novoga saveza.

Napomena: Biblijski tekstovi citirani u rukopisu predstavljaju primarne izvore. Među najvažnijima su: 1. Mojsijeva 3; Isaija 14:4–21; Ezekijel 28:1–19; Matej 24:24; Luka 10:18; Jovan 1:1–14; Jovan 14:1–6; Rimljanima 8:38–39; 1. Korinćanima 15; 2. Korinćanima 11:14; Kološanima 1:15–20; Jevrejima 1:1–14; 1. Jovanova 4:1–3; Otkrivenje 12:4, 7–9, 12; Otkrivenje 21:1–5.

Naučna istraživanja svemira i mogućnosti postojanja vanzemaljskog života

NASA. „About Astrobiology.“ NASA Astrobiology.
https://astrobiology.nasa.gov/about/

NASA. „UAP FAQs.“ NASA Science.
https://science.nasa.gov/uap/faqs/

SETI Institute. „A Primer on SETI at the SETI Institute.“
https://www.seti.org/research/seti-101/a-primer-on-seti-at-the-seti-institute/

SETI Institute. „Project Ozma.“
https://www.seti.org/research/seti-101/project-ozma/

Cardeña, Etzel. „The Experimental Evidence for Parapsychological Phenomena: A Review.“ *American Psychologist*, 73(5), 2018, str. 663–677.
https://doi.org/10.1037/amp0000236

Napomena: Cardeñin rad predstavlja pregled istraživanja parapsiholoških pojava i iznosi argumente u prilog njihovoj mogućoj stvarnosti. Njegovi zaključci ne predstavljaju opšteprihvaćen naučni konsenzus.

Istorija NLO fenomena i zvanični izvještaji

National Archives and Records Administration. „Project BLUE BOOK

– Unidentified Flying Objects.“
https://www.archives.gov/research/military/air-force/ufos
Department of the Air Force. *The Roswell Report: Fact Versus Fiction in the New Mexico Desert.* 1995.
https://www.govinfo.gov/app/details/GOVPUB-D301-PURL-LPS71655
All-domain Anomaly Resolution Office (AARO). *Report on the Historical Record of U.S. Government Involvement with Unidentified Anomalous Phenomena (UAP), Volume I.* U.S. Department of Defense, 2024.
https://media.defense.gov/2024/Mar/08/2003409233/-1/-1/0/HRR-VOL-I-REPORT-08-MARCH-2024.PDF
Lee, Russell E. „1947: Year of the Flying Saucer.“ National Air and Space Museum, Smithsonian Institution, 24. jun 2022.
https://airandspace.si.edu/stories/editorial/1947-year-flying-saucer
Eghigian, Greg. *After the Flying Saucers Came: A Global History of the UFO Phenomenon.* Oxford University Press, 2024.
https://doi.org/10.1093/oso/9780190869878.001.0001

Svjedočanstva o navodnim otmicama i bliskim susretima

Sledeća djela predstavljaju izvore svjedočanstava i interpretacija njihovih autora. Njihovo navođenje ne znači da su opisani događaji nezavisno potvrđeni.
Fuller, John G. *The Interrupted Journey.* Dial Press, 1966.
Hickson, Charles, William Mendez i Charles Hixon. *UFO Contact at Pascagoula.* W. C. Stevens, 1983.
Walton, Travis, uz Michaela Rogersa. *The Walton Experience.* Berkley Publishing Corporation, 1978.
Bowman, Matthew. *The Abduction of Betty and Barney Hill: Alien Encounters, Civil Rights, and the New Age in America.* Yale University Press, 2023.
https://yalebooks.yale.edu/book/9780300274424/the-abduction-of-betty-and-barney-hill/

Naučna i psihološka literatura o iskustvima otmica
Holden, Katharine J. i Christopher C. French. „Alien Abduction Experiences: Some Clues from Neuropsychology and Neuropsychiatry.“ *Cognitive Neuropsychiatry*, 7(3), 2002, str. 163–178.
https://doi.org/10.1080/13546800244000058
Newman, Leonard S. i Roy F. Baumeister. „Toward an Explanation of the UFO Abduction Phenomenon: Hypnotic Elaboration, Extraterrestrial Sadomasochism, and Spurious Memories.“ *Psychological Inquiry*, 7(2), 1996, str. 99–126.
https://doi.org/10.1207/s15327965pli0702_1
Clancy, Susan A. *Abducted: How People Come to Believe They Were Kidnapped by Aliens.* Harvard University Press, 2005.
Fuller, John G. (1966). *The Interrupted Journey: Two Lost Hours Aboard a Flying Saucer*. New York: Dial Press.
Jacobs, David M. (1992). *Secret Life: Firsthand Accounts of Alien Abduction*. New York: Simon & Schuster.
Jacobs, David M. (1998). *The Threat: Revealing the Secret Alien Agenda*. New York: Simon & Schuster.
Mack, John E. (1994). *Abduction: Human Encounters with Aliens*. New York: Scribner.

Okultizam, spiritizam i savremeni duhovni pokreti
Primarni izvori i istorija spiritizma
Kardec, Allan. *The Spirits' Book.* Prvo izdanje 1857. (Izvorni naslov: *Le Livre des Esprits.*)
Kardec, Allan. *The Mediums' Book: Or Guide for Mediums and Evokers.* Prvo izdanje 1861. (Izvorni naslov: *Le Livre des Médiums.*)
Galvan, Jill. *The Sympathetic Medium: Feminine Channeling, the Occult, and Communication Technologies, 1859–1919.* Cornell University Press, 2010.
Rooney, Jack. „Words of Healing: The Literature of Automatic Writing as Treatment and Prescription in the Victorian Age.“ *Literature and Medicine*, 39(1), 2021, str. 108–132.

https://doi.org/10.1353/lm.2021.0009

Akademska istraživanja NLO religija i novih duhovnih pokreta

Partridge, Christopher. „Alien Demonology: The Christian Roots of the Malevolent Extraterrestrial in UFO Religions and Abduction Spiritualities.“ *Religion*, 34(3), 2004, str. 163–189.
https://doi.org/10.1016/j.religion.2004.04.014
Grünschloß, Andreas. „Waiting for the ‘Big Beam’: UFO Religions and ‘Ufological’ Themes in New Religious Movements.“ U: James R. Lewis (ur.), *The Oxford Handbook of New Religious Movements.* Oxford University Press, 2009, str. 419–444.
Östling, Erik A. W. „What Does God Need with a Starship? UFOs and Extraterrestrials in the Contemporary Religious Landscape.“ U: James R. Lewis i Inga Bårdsen Tøllefsen (ur.), *The Oxford Handbook of New Religious Movements: Volume II.* Oxford University Press, 2016, str. 417–430.
https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190466176.013.31
Zeller, Benjamin E. „Extraterrestrial Biblical Hermeneutics and the Making of Heaven’s Gate.“ *Nova Religio*, 14(2), 2010, str. 34–60.
https://doi.org/10.1525/nr.2010.14.2.34
Sinani, Danijel. „UFO Religions – Beginnings and Main Forms.“ *Etnoantropološki problemi / Issues in Ethnology and Anthropology*, 5(2), 2010, str. 119–139.
https://doi.org/10.21301/eap.v5i2.6

Literatura o neobičnim iskustvima i stanjima svijesti

Johnson, Cyle. „Sleep Paralysis: A Brief Overview of the Intersections of Neurophysiology and Culture.“ *American Journal of Psychiatry Residents’ Journal*, 18(4), 2023.
https://doi.org/10.1176/appi.ajp-rj.2023.180401
Jalal, Baland, Andrea Romanelli i Devon E. Hinton. „Sleep Paralysis in Italy: Frequency, Hallucinatory Experiences, and Other Features.“ *Transcultural Psychiatry*, 58(3), 2021, str. 427–439.

https://doi.org/10.1177/1363461520909609
Barnby, Joseph M., Sohee Park, Tatiana Baxter, Cherise Rosen, Peter Brugger i Ben Alderson-Day. „The Felt-Presence Experience: From Cognition to the Clinic.“ *The Lancet Psychiatry*, 10(5), 2023, str. 352–362.
https://doi.org/10.1016/S2215-0366(23)00034-2
Campillo-Ferrer, Teresa i dr. „Out-of-Body Experiences in Relation to Lucid Dreaming and Sleep Paralysis: A Theoretical Review and Conceptual Model.“ *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 163, 2024, članak 105770.
https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2024.105770
NHS. „Sleep Paralysis.“
https://www.nhs.uk/conditions/sleep-paralysis/

Filmovi i popularna kultura

Sledeći filmovi navedeni su kao primjeri načina na koji popularna kultura oblikuje predstave o vanzemaljskom životu, a ne kao izvori naučnih ili istorijskih dokaza.

The Day the Earth Stood Still (1951), režija: Robert Wise.
Close Encounters of the Third Kind (1977), režija: Steven Spielberg.
E.T. the Extra-Terrestrial (1982), režija: Steven Spielberg.
Independence Day (1996), režija: Roland Emmerich.
Fire in the Sky (1993), režija: Robert Lieberman.
Arrival (2016), režija: Denis Villeneuve.
Mission to Mars, režija: Brian De Palma.
Prometheus, režija: Ridley Scott.
2001: A Space Odyssey, režija: Stanley Kubrick.